

ΕΤΟΣ Α'. ΤΕΥΧ. Ζ'. ΕΝ ΜΙΤΥΛΗΝΗ. 30 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1879.

Ἄλλ' ἔστι χαλεπὸν λέγειν περὶ ὀτουοῦν
μαθήματος, ὡς οὐ χρὴ μανθάνειν· πάντα
γὰρ ἐπίσασθαι ἀγαθὸν δοκεῖ εἶναι. Πλά-
των Λάχ. 182. Ε.

ΠΕΡΙ ΓΕΩΡΓΙΑΣ, ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ
ΚΑΙ
ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.

Ἡ Γεωργία, ἡ τέχνη δηλ. τοῦ καλλιεργεῖν τὴν γῆν, εἶνε τόσον παλαιά, ὅσον καὶ ὁ κόσμος αὐτός. Ἡ ἁγία Γραφή μᾶς διδάσκει, ὅτι Κάϊν, ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὔας, ἐνησχολεῖτο εἰς τὴν Γεωργίαν, ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀβελ ὑπῆρξε ποιμὴν προβάτων. Οἱ Πατριάρχαι, τῶν ὁποίων αὕτη μᾶς περιγράφει μὲ τόσῃ χάριν τὰ ἀπλοῖκά καὶ ἀθῶα ἤθη, κατεγίνοντο κυρίως εἰς τὸ νὰ καλλιεργῶσι τοὺς ἀγρούς των καὶ εἰς τὸ νὰ βόσκωσι τὰ πο-

λυπληθῆ πρόμνιά των. Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἔθνεσιν, ἐνόσω ἤκμαζεν ἡ Γεωργία, ἐπεκράτει παρ' αὐτοῖς ἡ λιτότης, ἡ αὐτάρχεια καὶ ὁ εἰλικρινῆς τῆς πατρίδος ἔρωσ. Κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας τῆς Ῥωμαϊκῆς δημοκρατίας οἱ διασημότεροι ἄνδρες τῆς πολιτείας, οἱ γερουσιαστικαὶ καὶ οἱ ὑπατοί, ἐλογίζοντο καύχημά των τὸ νὰ ἐργάζωνται τὴν γῆν, καὶ συχνάκις, ἀφοῦ ὠδήγουν τοὺς στρατοὺς καὶ ἐθριάμβευον κατὰ τῶν πολεμίων, ἐπέστρεφον, διὰ νὰ λάβωσιν εἰς χεῖρας τὸ ἄροτρον.

Οἱ ἡγεμόνες, ὅσοι ἐκυβέρνησαν καλῶς τὸ κράτος των, ἐπροστάτευσαν καὶ ἐνεθάρρουν πάντοτε τὴν Γεωργίαν, ἡ ὁποία εὐλόγως θεωρεῖται ὡς ἡ γονιμωτέρα πηγὴ τῆς εὐμερίας καὶ τοῦ πλοῦτου τῶν ἐθνῶν. Ἐρρίκος ὁ Δ', εἰς τῶν καλητέρων βασιλέων τῆς Γαλλίας, ἤθελεν ἕκαστος χωρικός ἐν τῷ βασιλείῳ αὐτοῦ νὰ δύναται κατὰ πᾶσαν Κυριακὴν νὰ ψῆνη εἰς τὴν χύτραν του μίαν ὄρνιθα. Ὑπεστηρίζετο δὲ εἰς τὰς εὐγενεῖς ταύτας προθέσεις του ὑπὸ τοῦ Σουλῶ, τοῦ ὑπουργοῦ καὶ τὰ μάλιστα ἀφωσιωμένου εἰς αὐτὸν στενοῦ φίλου του. «Ἡ Γεωργία καὶ Κτηνοτροφία, ἔλεγεν αὐτός, εἶνε οἱ δύο μαστοί, ἐκ τῶν ὁποίων τρέφεται ἡ Γαλλία, μᾶλλον δὲ τὰ ἀληθῆ δι' αὐτὴν χρυσωρυχεῖα τοῦ Περσῆ». Καὶ τῷ ὄντι τὰ ἀγαθὰ, τὰ ὁποῖα προσφέρει ἡ γῆ, εἶνε ὁ μόνος ἀνεξάντλητος πλοῦτος, καὶ τὰ πάντα ἀκμάζουσιν εἰς τὴν πολιτείαν, εἰς ἣν ἀκμάζει καὶ ἀνθεῖ ἡ τέχνη τῆς Γεωργίας.

Ἐξεταζομένη ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ ἐπιτηδεύματα ἡ Γεωργία ἔχει τὸ προτέρημα, ὅτι ἐξασφαλίζει τοῖς εἰς αὐτὴν ἀσχολουμένοις καλητέραν ὑγίαν, εὐρωττοτέρα σύστασιν (κρᾶσιν), καὶ προμηθεύει αὐτοῖς ἀθωωτέρας, ποικιλωτέρας καὶ γλυκυτέρας ἡδονάς. Δεικνύει τὴν ἀνάγκην τῆς ἡσυχίας, τῆς τάξεως καὶ τῆς ἀσφαλείας καὶ ἐπομένως τῆς ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος. Ἐνισχύει καὶ τρέφει τὰ θρησκευτικὰ αἰσθήματα διὰ τῆς συνεχοῦς

θεωρίας τῶν θαυμασίων τῆς φύσεως καὶ τῶν παντοίων πρὸς ἡμᾶς τοῦ Θεοῦ δωρημάτων. Τέλος οἱ μεγάλοι συγγραφεῖς, οἵτινες ἐπραγματεύθησαν περὶ αὐτῆς, θεωροῦσιν αὐτὴν ὡς τὴν καλητέραν, προτιμοτέρα καὶ πεσιέραν εἰς τὸν ἄνθρωπον πηγὴν τοῦ κέρδους.

Περὶ τῶν διαφόρων εἰδῶν τῶν γαιῶν καὶ

κυριωτέρων εἰδῶν τοῦ ἐδάφους.

Ὅλαι αἱ γαῖαι δὲν εἶναι φυσικῶ τῷ λόγῳ κατὰ τὸ αὐτὸ μέτρον γόνιμοι· ὅλαι δὲν εἶνε ἐπίσης ἐπιτήδεια εἰς τὴν αὐτὴν καλλιέργειαν. Ἀλλὰ σχεδὸν ὅλαι αἱ γαῖαι δύνανται νὰ βελτιωθῶσι διὰ τῆς ἐπιμελείας τοῦ ἀνθρώπου καὶ διὰ τῶν μέσων, τὰ ὁποῖα μᾶς διδάσκει ἡ ἐπιστήμη καὶ ἡ τέχνη.

Ἀρόσιμον (σπόριμον) ἔδαφος ἡ γῆν φυτεύσιμον ὀνομάζουσι τὸ μέρος τοῦ ἐδάφους, τὸ ὁποῖον εἶνε ἐπιτήδειον πρὸς καλλιέργειαν, καὶ τὸ ὁποῖον ἡ ἐργασία δύναται νὰ καταστήσῃ γόνιμον (παραγωγικόν). Ἡ φυτεύσιμος γῆ εἶνε τόσῳ πλέον εὐφορος, ὅσῳ περιέχει μεγαλητέραν ποσότητα ἰδιαιτέρας τινος οὐσίας (ὑλης), ἣτις συνήθως καλεῖται χῶμα (humus). Αὕτη ἡ οὐσία χροιάς μελανωπῆς καὶ λιπαρὰ ἢ γλοιώδης προέρχεται ἐκ τῆς καταστροφῆς ἢ σήψεως φυτικῶν ἢ ζωϊκῶν οὐσιῶν, αἵτινες ὑπὸ τὴν τριπλῆν ἐπιρροίαν τοῦ ἀέρος, τοῦ ὕδατος καὶ τῆς θερμότητος κατὰ μικρὸν ἀποσυντίθενται καὶ ἐνόνονται μετὰ τὴν γῆν. Τὸ χῶμα ἀνανεοῦται διὰ τῶν κοπρισμάτων καὶ τῶν ἄλλων λιπασμάτων, τὰ ὁποῖα ὁ γεωργὸς ἐγκρῦπτει καὶ καταχώννυσιν εἰς τὸ ἔδαφος. Τὸ πάχος τοῦ κατ' ἐπιφάνειαν στρώματος, εἰς τὸ ὁποῖον τὰ φυτὰ δύνανται ν' αὐξήσωσι καὶ ἀναπτυχθῶσι, ποικίλλει ἐν ἄπειρον, ἀπὸ ὀλίγων ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου μόνον εἰς τὸ χειρότερον ἔδαφος μέχρις ἑνὸς μέτρου καὶ πλείοτος εἰς ἔδαφος καλῶς ποιῶμενον. Ὅτι

εἶνε κάτωθεν τοῦ ἀροσίμου ἐδάφους, ὀνομάζεται ὑπουδαῖον μέρος ἢ ἀπλῶς ὑπουδαῖον (Sous-sol). Τοῦτο δὲ δὲν εἶνε ἄλλο, εἰμὴ πετρώματα (πέτραι ὄρυκται) τῶν ὀρείων ἢ ἐπιφάνεια κατὰ μικρὸν μετεβλήθη εἰς γῆν ἀρόσιμον ἢ φυτεύσιμον.

Τρία κυριώτερα στοιχεῖα ἢ τρία εἶδη γῆς διαφόρου φύσεως συντρέχουσι μετὰ τοῦ χώματος εἰς τὸ ν' ἀποτελέσωσι τὸ ἀρόσιμον ἔδαφος: ἡ ἀργιλλος, ἡ ἄμμος καὶ ἡ τίτανος. Αὗται ἢ ὕλαι μεμιγμέναι κατὰ διαφόρους ἀναλογίας ἀποτελοῦσι τὰ ποικίλα ἐδάφη, καὶ καθ' ὅσον ἢ μία ἢ ἡ ἄλλη τῶν τριῶν τούτων πρώτων οὐσιῶν εἶνε ἢ ἐπικρατοῦσα εἰς τὴν μάζαν τῆς ἀροσίμου γῆς, λαμβάνουσι τὴν γένεσιν τρία κύρια εἶδη ἐδάφους: τὰ ἀργιλλώδη, ἄμμώδη καὶ τιτανώδη. Τὰ ἀργιλλώδη ἔχουσι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον χροιάν φαιάν, κιτρινωπὴν ἢ ἐρυθράν· εἶνε πολὺ συμπαγῆ καὶ προσκολλῶνται ἰσχυρῶς εἰς τοὺς πόδας ἢ εἰς τὰ γεωργικὰ ὄργανα (ἐργαλεῖα). Καλύπτονται μὲ ὕδωρ εἰς τὰς βροχὰς καὶ παρουσιάζουσι εὐρέα ρήγματα (σχισμὰς) εἰς τὴν ξηρασίαν. Τὰ ἄμμώδη ἔχουσι ἀντιθέτους χαρακτῆρας τῶν ἀργιλωδῶν. Τὰ δὲ τιτανώδη ἔχουσι χροιάν λευκωπὴν καὶ εἶνε ἐν γένει ξηρὰ καὶ ἀνυδρὰ. Ἡ λευκωπὴ αὐτῶν χροιά ἀνακλᾷ τὰς ἡλιακὰς ἀκτῖνας, αἵτινες δὲν δύνανται νὰ διαπεράσωσι τὴν μάζαν τοῦ ἐδάφους, ἐξ οὗ προέρχεται ἀνταυγεία τις καυστική, ἢ κοινῶς λεγομένη Ἄντηλίξ, τὰ μάλιστα ἐπιβλαβὴς εἰς τὴν βλάστησιν.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ κ. λ. π.

Ξενοδοχεῖα.—Ἀροησίαὶ περὶ παλιγγεσεῖας.

(Συνέχεια ἴδε σελ. 236.)

Ἄς μὴ ζητῆ τις τί ἀπέγεινεν ἢ φιλοξενία τῶν ἀρχαίων πατριαρχῶν. Τὰ ἤθη μετεβλήθησαν. Ἐκείνη ἢ παλαιὰ ἀρετὴ, ἣτις συνδέεται μὲ τὴν νηπιότητα τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, ἠδύνατο μόνον προσωρινῶς νὰ ἐπικρατήσῃ, ἐνῶ ἢ παρούσα κατάστασις θέλει εἶσθαι διαρκεστέρα. Ἀφοῦ τὰ ἔθνη ἐξέτειναν τὴν ἐπιμιξίαν των μέχρι τῶν ἀπωτάτων μερῶν τῆς γῆς, ἀφοῦ οἱ φωτισμένοι λαοὶ διάγουσι βίον μᾶλλον εὐκίνητον καὶ μᾶλλον πλανητικὸν παρὰ τοὺς νομάδας καὶ τοὺς ἀγρίους, ἐκάλυψαν ὅλας τὰς ὁδοὺς μὲ ξενοδοχεῖα. Ἄλλ' ὅλα τὰ ἔθνη δὲν ἐδέχθησαν μίαν τόσον ὠφέλιμον καὶ τόσον κατὰ τὸ φαινόμενον ἀπλήν διάταξιν. Πρὸς τοῦτο δὲ κυρία αἰτία φαίνεται, ὅτι ἦσαν πολιτικοὶ σκοποὶ. Διότι εἶνε οὐσιῶδες δι' ἓνα δεσπότην τὸ νὰ μένωσιν οἱ δοῦλοι του ἐπὶ τοῦ ἐδάφους τῆς γῆς, ἢ ὅποια τοὺς τρέφει. Εἶνε πολὺ εὐπειθέστεροι οὗτοι, ἐὰν δὲν γνωρίζωσι τίποτε ἄλλο, εἰμὴ τὴν χώραν, εἰς τὴν ὅποιαν ἴστατο ἢ κοιτῆς των, καὶ εἶνε μᾶλλον εὐάγωγοι, ἐὰν δὲν ἔχωσι κάμμίαν ἐπιμιξίαν μεταξὺ των ἢ μὲ τὰ ἄλλα ἔθνη.

Τινὲς ὁδοιπορίαι ἐν τούτοις ἐπιβάλλονται ὑπὸ τῆς ἀνάγκης. Εἰς τὴν Ἀβυσσινίαν δὲν ὑπάρχει κανὲν ξενοδοχεῖον. Οἱ κάττικοι λοιπὸν εἶνε ἠναγκασμένοι νὰ δέχωνται καὶ νὰ ξενίζωσι τοὺς ὁδοιποροῦντας. Ἐὰν ξένοι τινὲς ἔλθωσιν εἰς τινα κώμην, καὶ διατρίψωσι περισσότερον παρὰ τρεῖς ὥρας, ἢ κοινότης εἶνε ὑπόχρεως νὰ τοῖς προμηθεύσῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα. Ἐὰν οὗτοι ἔχωσιν αἰτίας παραπόνων κατὰ τῶν κατοίκων, ἢ ἀρχὴ ἐπιβάλλει εἰς αὐτοὺς τὴν ποινὴν νὰ

πληρώσῃσι τὸ διπλάσιον παρ' ὅ,τι ἤθελον δώσει εἰς τοὺς ὁδοιποροῦντας.

Ἐξαιρουμένων τῶν χριστιανικῶν χωρῶν ἢ φροντίς περὶ τῶν ὁδοιπορούντων δὲν εἶνε πουθενά τόσο φρονίμως συστηματοποιημένη, ὅσον εἰς τὴν Ἀνατολὴν μεταξύ τῶν Μωαμεθανικῶν ἐθνῶν τῆς ἐμπροσθίου Ἀσίας, ὅπου αἱ μεγάλοι στρατιωτικαὶ ὁδοὶ ἀπὸ σταθμοῦ εἰς σταθμὸν εἶνε κεκαλυμμένα ἀπὸ σεράϊκ συνοδοιποριῶν (κερβανίων): οἰκοδομήματα εὐρύχωρα, τὰ ὅποια δέχονται τὰς πολυπληθεῖς συνοδίας τῶν ὁδοιπορούντων μὲ τὰ φορτηγὰ ζῶα, τοὺς ἵππους καὶ τὰς καμήλους, καὶ συνηθίζονται εἰς τὴν Ἀνατολὴν, ἢ μᾶλλον εἶνε ἀναγκαῖα, διὰ νὰ προστατεύωσιν αὐτοὺς κατὰ τῶν ληστρικῶν ἐπιθέσεων τῶν νομαδικῶν φυλῶν. Ἀπὸ τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ καὶ ἀπὸ τῆς Κείρας καὶ Δαμασκοῦ μέχρι τῆς Μέκκας καὶ ἐπέκεινα εὐρίσκονται τὰ μεγαλοπρεπῆ καθιδρύματα, τὰ ὅποια τὸ αἶσθημα τῆς φιλανθρωπίας ἐπρόκισε συχνάκις μὲ σημαντικὰ κεφάλαια πρὸς ὑποδοχὴν πτωχῶν ὁδοιπόρων καὶ προσκυνητῶν τῆς Μέκκας.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν φροντίδα τῆς ξενίσεως τῶν ὁδοιπόρων εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς χώρας, αὕτη εἶνε ἀνεπτυγμένη τὰ μάλιστα παρὰ τοῖς Γερμανικοῖς ἔθνεσι. Μεταξὺ τῶν Ῥωμανικῶν ἐθνῶν ἔγινεν ὀλιγωτέρα φροντίς περὶ τούτου καὶ καθιδρύματα πρὸς ὑποδοχὴν τῶν ὁδοιπορούντων ἐξαφανίζονται σχεδὸν εἰς ὅλην τὴν μεσημβρινὴν Ἰταλίαν καὶ εἰς τὰς μεσημβρινὰς χώρας τῆς πυρηναικῆς Χερσονήσου. Παρὰ τοῖς Κελτοῖς ταῦτα εἶνε σχεδὸν ἀγνωστα καὶ μεταξύ τῶν Σλαύων ἢ διάταξις τῶν ξενοδοχείων εἶνε ἴση τῷ μηδενί. Παρὰ τούτοις τοῖς ἔθνεσι πρὸ πάντων ὁ Ἰουδαῖος ἐπαγγέλλεται τὸν ξενοδόχον.

Ἢ μεταξύ τῶν ἐθνῶν διευκολυνθεῖσα ἐπιμιξία δὲν κατήργησεν ὅλως διόλου τὴν πατριαρχικὴν καὶ ὠραίαν συνήθειαν τῆς φιλοξενίας καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ κάμῃ τοῦτο. Διότι

ὑπάρχουσιν ἔθνη, τὰ ὅποια διὰ τὸν τρόπον τοῦ ζῆν αὐτῶν ποτὲ δὲν θείλουσι δυνηθῆν νὰ ιδρύσωσι ξενοδοχεῖα, ὅπως τὰ φωτισμένα ἔθνη. Εἰς ταῦτα τὰ ἔθνη ἀνήκουσιν ὅλοι οἱ νομάδες. Παρ' αὐτοῖς ἀκμάζει ἡ φιλοξενία· κατ' ἐξαιρέτον δὲ τὸν τρόπον ἐξασκεῖται αὕτη μεταξύ τῶν Σημιτῶν καὶ ὀνομαστὶ παρὰ τοῖς πλανητικῶν βίον ζῶσιν Ἀραβί, τοῖς Βεδουίνοις τῆς ἐρήμου.

Ἐν τέλει τούτου τοῦ ἀρθρου θέλομεν κάμει μνεῖαν ἀκόμη μιᾶς ἀξιοσημειώτου ἀνοησίας, εἰς τὴν ὁποίαν ὑπέπεσε τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα. Ἐπὶ πολὺ ἐνησχολήθησαν οἱ ἄνθρωποι μὲ τὴν ιδέαν, ὅτι εἶνε δυνατὴ μία τις ἀναγέννησις τοῦ ἀνθρώπου καὶ δὲν ἔλειψαν φιλόσοφοι, οἵτινες ἐπὶ καλῆ τῆ πίστει ἐμόρφωσαν θεωρίας περὶ ταύτης τῆς ματαιοδοξίας. Ὁ ἄνθρωπος, λέγουσιν, εἶνε ζῶσα μηχανή. Διὰ τὴν λοιπὸν ἔπρεπε νὰ μὴ προσπαθήσῃ ν' ἀνανεώσῃ αὐτήν; Εἰς τοῦτο τὸ σύστημα ἔδωσαν ἰδιαίτερος μεγάλην προσοχὴν εἰς τὴν Περσίαν καὶ εὔρεν αὐτόθι πολλοὺς ὀπαδοὺς. Ἐπίστευον, ὅτι οἱ πλανῆται, ὁ ἥλιος καὶ ἅπαντα ἡ φύσις ὑπόκειται εἰς φθορὰν καὶ ἀνανέωσιν. Οἱ ἄνθρωποι, ἐξαιρέτως οἱ μεμνημένοι εἰς τὰ μυστήρια τοῦ Μίθρα κατέγειναν πολὺ εἰς τὸ ν' ἀνανεώσωσιν ἑαυτοὺς, καθὼς οἱ ἀστέρες. Ἐλάβον τὰ ὀνόματα τῶν ἀστερισμῶν, ἐφεῦρον ἰδιαίτερα ἐνδύματα, διὰ νὰ γίνωσιν ὁμοιότεροι μὲ αὐτοὺς. Ἦσαν μάλιστα αὐστηροὶ καὶ ἐθεώρουν ἑαυτοὺς μ' ὅλην τὴν ἐλάττωσιν τῶν δυνάμεων τῶν μετὰ ταύτης τὰς ἀναζωοτικὰς τελετὰς πρὸς τιμὴν τοῦ Μίθρα, ἀναζωομένους, καθὼς ὁ ἥλιος, καὶ ἀναζωογονημένους, καθὼς τὸ νέον ἔτος.

(Ἐπεται συνέχεια)

ΑΝΑΡΡΑΦΗ ΜΕΘ ΥΠΟΤΟΜΗΝ
ΗΤΟΙ ΜΕΘΟΔΟΣ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ
ΠΡΟΣ ΙΑΣΙΝ ΤΗΣ ΤΡΙΧΙΑΣΕΩΣ.

(Συνέχεια ἴδ. σελ. 224.)

1.) Ἡ ἐξαφάνισις τῶν βολβῶν τῶν τριχῶν γίνεται κατὰ τοὺς ἐξῆς τρόπους:

α.) Παῦλος ὁ Αἰγινήτης καὶ ὁ Κέλσος ἐξέτιλλον τὰς παρὰ φύσιν τρίχας, ἐξωλόθρευον δὲ τοὺς βολβοὺς αὐτῶν ἐμπηγνύοντες πεπυρακτωμένον αἰχμηρὸν ὄργανον εἰς τὸν πόρον αὐτῶν (νῦν μέθοδος Carron du Willards).

Κατὰ Διοσκορίδην δὲ: «Τὰς δὲ νυττούσας δίχα ρευματισμοῦ χρονίου καὶ ἐκτιλείσας τρίχας ἐπὶ τῶν βλεφάρων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οὐκ ἔα φυῆναι, μετὰ τὸ ἐκτιλῆναι εὐθέως καταχρίόμενα αἷμα βατράχων τῶν χλωρῶν πρόσφατον καθ' ἑαυτὸ, ἢ μιγὲν χαμαιλέοντι κεκαυμένῳ λευκῷ ἄχρις ἀνθρακώσεως, ἢ αἷμα κόρεως καθ' ἑαυτὸ, ἢ καπνοῦ τοῦ ἐν ταῖς κριθαῖς φουομένου ὁ χυλὸς σὺν κόμμει, ἢ τελλίνοι ταριχηραὶ κεκαυμένοι λείπει μετὰ κεδρίας, λωτοῦ κεκαυμένου ἢ τέφρα, ἢ στυπτηρία φορίμη». (Ἐκδ. Kühn. περὶ εὐπορίστων Α'. σελ. 116 κεφ. νβ'.)

β'. Ὁ Ἀέτιος ἀφήρει τοὺς βολβοὺς τῶν παρὰ φύσιν τριχῶν διὰ δύο συγκλινουσῶν ἐντομῶν (νῦν μέθοδος Galezowski, Tr. des mal. des yeux p. 66).

γ'. Ἐκκόπτουσι τὸ φέρον τοὺς βολβοὺς τῶν βλεφαρίδων (Bartsch, Peister, Beer und Fr. Jaeger, Fröbelius, Flarer).

δ'. Ὁ Wacca Berlinghieri διατέμνει ἐγκαρτίως 1 χ. μ. ἄνω τῶν βλεφαρίδων τὸ τε δέρμα καὶ τὸν βλεφαρικὸν μῦν καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τῶν παρὰ φύσιν τριχῶν, κατ' ἄμφω δὲ τὰ πέρατα τῆς ἐγκαρτίου τομῆς παρέχει ἀνά μίαν κάθε-

τον τομὴν πρὸς τὰ ἄνω, ἀποδέρει καὶ ἀναστρέφει τὴν διατμηθέντα βλεφαρικὸν μῦν καὶ τὸ δέρμα καὶ ἀφαιρεῖ τὰ θυλάκια τῶν τριχῶν ἐν πρὸς ἐν.

Ε'. Ἐκτίλλουσι συχνὰ ἐπὶ μῆνας καὶ ἔτη πολλὰ τὰς παρὰ φύσιν τρίχας διὰ τριχολαβίδος, δυνατὴν νομίζοντες τὴν κατὰ μικρὸν ἀτροφίαν τῆς μητρὸς τῶν βλεφαρίδων καὶ τὴν παῦσιν τῆς ἐκφύσεως αὐτῶν.

Καὶ τὴν μὲν μέθοδον Παύλου τοῦ Αἰγινήτου καὶ Κέλσου ἐξετελέσαμεν πολλάκις ἐπιτυχῶς μεταβαλόντες αὐτὴν ὡδε: Διὰ τριχολαβίδος ἐκτίλλομεν πρῶτον τὴν παραφυομένην τρίχα, εἶτα δὲ λαβόντες βελόνην λεπτὴν, ψυχρὰν δὲ, εἴτε βελονοκατόχῳ εἴτε τῷ ἀντίχειρι καὶ λιχανῷ τῆς δεξιᾶς ἐμπηγνύομεν εἰς τὸν πόρον αὐτῆς ἐπὶ $2-2\frac{1}{2}$ χ.μ., εἶτα δὲ περιστρέφομεν αὐτὴν καὶ παρασαλεύομεν ἡρέμα τῆδε κάκεισε, καταστρέφοντες οὕτω τὴν μητέρα τῆς τριχός. Ἐνδείκνυται δὲ, ὅταν μικρὸς μὲν ὁ ἀριθμὸς τῶν παραφυομένων τριχῶν ἐν τῷ βλεφαρικῷ χεῖλει, οὐδόλως δὲ φαλάγγωσις ἐνυπάρχη.

Πρὸ μικροῦ δ' ἐκτίλαντες δύο παρὰ φύσιν τρίχας κατεχρίσαμεν, εὐθὺς κατὰ Διοσκορίδην αἷμα κόρεως καθ' ἑαυτὸ, καὶ αἱ νύσσουσαι ἐπὶ εἰκοσιν ἡμέρας οὐδόλως ἀνεφάνησαν. Οὐδέποτε δὲ πλέον ἐπανεῖδον τὸν πάσχοντα εἰς τὸ μετέπειτα. Δημοσιεύσομεν δ' ἀκολούθως τὰ πειράματα ἡμῶν καὶ τὰς παρατηρήσεις περὶ τῆς κατὰ Διοσκορίδην ἰάσεως τῆς τριχιάσεως, καταχρίοντες καὶ τὰς λοιπὰς οὐσίας, ἅς συνιστᾷ, ὅτι κωλύουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αὐθις τὴν ἐκφυσιν τῶν τριχῶν.

Ἄλλ' ἐπὶ τριχιάσεως ὀλικῆς μὴ ἀποστερήσεως μηδέποτε, χειρουργέ, τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς σκέπης τοῦ κόσμου τοῦ κάλλους αὐτῶν, μὴ στερήσεως μηδένα τῶν σεμνοπρεπῶν καὶ σεμνοποιῶν βλεφαρίδων. Πρὸς τί ἐτέθησαν αὐταὶ ὑπὸ τῆς φύσεως; διὰ τὴν μάχαιραν τοῦ χειρουγοῦ; Πρόσβλεψον μιλρὸν καὶ μαδαρὸν τὰ βλέφαρα, ἰδὲ πόσον δυσειδῆς καὶ ἀπεχθῆς εἰς ὄψιν. Καὶ ταῦτα μὲν διὰ τὰς χρηστοτέρας τῶν μεθόδων Flarer Jaeger καὶ Beer Ἀετίου καὶ Wacca Berlinghieri. Ἄλλ' ἢ τοῦ

Bartisch καὶ **Heister** πλὴν τῆς ἀποτροπικίου δυσμορφίας ἐπιφέρει μείζον κακὸν ἀντὶ σμικροῦ· διότι, ἀφαιρουμένου καθ' ὅλον τὸ μῆκος τοῦ χεῖλους τοῦ βλεφάρου εἰς πλάτος 2—3 χ. μ. ἀπὸ τοῦ δέρματος μέχρι τοῦ ἐπιπεφυκότος, καὶ ἡ λειτουργία τῶν ἀδένων τοῦ ταρσοῦ ἀπόλλυται ἀνεπιςρεπτεῖ καὶ λαγώφθαλμος ἐπιγίνεται καὶ οὐλὴ σκληροτάτη ἐπιξέει τὸν βολβὸν ἀντὶ τοῦ νυγμοῦ τῶν τριχῶν. Καὶ ἡ μερική ὄμως ἀφαίρεσις τῶν θυλακίων τῶν παρὰ φύσιν τριχῶν κακὰς συνεπάγεται συνεπείας· συρρικνῶνται δηλαδὴ κατὰ φυσικὸν λόγον ἡ ἐπιγινόμενη οὐλὴ καὶ συμπαρασύρει καὶ παρεγκλίνει καὶ τὰ παρακείμενα θυλάκια καὶ εἰσκλῶνται ἄρα πάλιν τρίχες ἐπὶ τὸν ὀφθαλμὸν καὶ ἀδικοῦσιν αὐτόν. Ἀντλοῦσι δὲ τὸν πίθον τῶν Δαναίδων οἱ τὰς παρὰ φύσιν τρίχας ἐκτίλλοντες· διότι πρόσκαιρον μόνον ἀνακούφισιν παρέχουσι τῷ πάσχοντι· καὶ τότε κρείττων ἡ ἀνακόλλησις τῶν νυττουσῶν. Ἄφες λοιπὸν εἰς τὰς σελίδας τῆς ἱστορίας τὰς μεθόδους ταύτας.

2.) Ἡ εὐθυσίς τῶν παραφυομένων τριχῶν, ὅταν μία ἢ δύο μόνον νύσσωσι, γίνεται ὧδε.

α.) Παῦλος ὁ Αἰγινήτης ὑποθεῖς λεπτῇ βελόνῃ τὰ δύο ἄκρα γυναικείας τριχὸς ἠνῆματος σηρικῶ λεπτοτάτου, διέπειρε διὰ τῆς προσθίας γωνίας, τῆς τῶν βλεφαρίδων, ἐκ τῶν κάτω καὶ ὀπισθεν πρὸς τὰ ἄνω καὶ πρόσωπαράγων τὴν βελόνην· εἶτα δὲ περιέβαλλε τῷ βρόχῳ τὴν παραφυομένην τρίχα καὶ ἀνεβρόχιζε διὰ τοῦ τεχνήτου πόρου. Λίαν λεπτῆς δ' οὐσῆς τῆς νυττούσης, ἀνεκόλλα αὐτὴν μεθ' ἑτέρας βλεφαρίδος ἐχεκόλλω τινὶ οὐσίᾳ καὶ ἀνεβρόχιζεν ἀμφοτέρας· ἐπεδέσμει δ' ἄχρι συμψύσεως τῆς τριχὸς ἐν τῷ τεχνήτῳ πόρῳ.

β.) Ἀνακολλῶσι τὰς εἰσκλωμένας ἢ παραφυομένας τρίχας ἐν τοῖς βλεφάροις διὰ κολλοδίου ἢ ἄλλης τινὸς ἐχεκόλλου οὐσίας· κατὰ Διοσκορίδην δ' ἀνακολλήματα πρὸς τοῦτό εἰσι μαστίχη, ἄσφαλτος, λιθοκόλλα, τὸ κολλῶδες κοχλίου καὶ κόμμι χονδρίλλης.

Καὶ τὸν μὲν ἀναβροχισμὸν κατὰ Παῦλον τὸν Αἰγινήτην, εἰ καὶ

σφοδρῶς καταμέμφεται ὁ Κέλσος, ἐξετέλεσα τρεῖς μετὰ Θαυμασίου ἀποτελέσματος. Καταπείρω δὲ τὴν βελόνην λίαν ἐπιπολαίως ἀπὸ τῆς φύσεως τῆς νυττούσης διὰ τῆς προσθίας τοῦ βλεφάρου γωνίας ἀνα μέσον τῶν βλεφαρίδων, ἵνα μὴ τὰ θυλάκια τῶν παρακείμενων βλεφαρίδων ἀδικήσω. Ἡ δὲ ἀνακόλλησις πρόσκαιρον μὲν μέσον, ἀλλὰ πολὺ προτιμότερον τῆς ἀποψιλώσεως.

3.) Ἡ ἀνάκλασις τοῦ βλεφαρικοῦ χεῖλους διὰ παντοίων μέσων ἐπεδιώχθη, σκοποῦντων τὴν βράχυνσιν τοῦ δέρματος εἴτε ἐγκαρσίως εἴτε καθέτως.

Καὶ Α.) ἐγκάρσιος βράχυνσις.

α.) Ὁ μέγας Ἱπποκράτης ἀνατείνων διὰ δύο ῥαμμύτων κάθετον πτυχὴν τοῦ δέρματος, ἔρραπτε κατὰ τὴν βάσιν καὶ κατέδεε σφιγκτὰ, ἕως ἂν ἀποπέση νεκρωθεῖτα.

β.) Ὁ Janson ἐκτέμνει κάθετον ὠρειδὲς τεμάχιον τοῦ δέρματος, ἀνατείνων αὐτὸ βλεφαροκατόχῳ μυδίῳ, ὅπερ καὶ παρὰ Παῦλῳ τῷ Αἰγινήτῃ ἦν ἐν χρήσει.

γ.) Ὁ δὲ Carron du Willards ποιεῖ δύο τριαύτας καθέτους ἐκτομάς εἰς δύο διαφόρους τόπους τοῦ βλεφάρου καὶ ῥάπτει.

δ.) Ὁ v. Graefe ἐκτέμνει 3. χ. μ. κάτωθεν τοῦ χεῖλους τοῦ κάτω βλεφάρου τρίγωνον δερμάτιον ἢ πετάλω ἵππου ὄμιον καὶ ῥάπτει.

ε.) Ὁ Busch διατέμνει ἐπὶ 4''' τὸν μικρὸν κανθὸν, ἀφαιρεῖ τρίγωνον δερμάτιον πρὸς τὰ κάτω, βάσιν ἔχον τὴν 4''' τομὴν, καὶ ῥάπτει.

Β) Κάθετος βράχυνσις·

α.) Ἀπέτεμνον μυρσινωειδὲς ἐγκάρσιον δερμάτιον ἀπὸ τοῦ βλεφάρου καὶ ἔρραπτον (Παῦλος ὁ Αἰγινήτης, Ἀέτιος, Κέλσος). Ἀλλὰ καὶ ἄνευ ῥαφῆς (Παῦλος ὁ Αἰγινήτης). «Εἰ δ' ἐν μέρει τινὶ μόνον τοῦ βλεφάρου ἀπὸ τῶν τριχῶν γένοιτο νυγμὸς, κατ' ἐκεῖνο καὶ μόνον ποιεῖσθαι προσήκει τὴν χειρουργίαν» (Παῦλος ὁ Αἰγινήτης, νῦν μέθοδος Desmares [père] λεγομένη).

β.) Κατὰ Διοσκορίδην «Κάλαμον λεπτὸν σχίσας τὸ μῆκος

δακτύλων β'. καὶ τὸ δέριμα τὸ ἐπάνω τῶν βλεφάρων λαβιδώσας δῆσον ἰσχυρῶς, ἕως οὐ πέση ἀφ' ἑαυτοῦ, μὴ λύσης, καὶ ἔσται ὑγιής». (Περὶ εὐπορίστων Α'. σελ. 116 κεφαλ. νβ'. *Ἐτι δὲ Παῦλος ὁ Αἰγινήτης καὶ Bartisch).

γ.) Ἐσχαροῦσι ἐγκάρσιον ταινίαν τοῦ βλεφαρικοῦ δέρματος εἴτε διὰ πεφυρακτωμένου σιδήρου (Κέλσος, Abulkasem) εἴτε διὰ καυστικῶν οὐσιῶν (Παῦλος ὁ Αἰγινήτης, Abulkasem, Callisen; Helling, Quadri καὶ Jünken).

δ.) Ἀποβροχίζουσι τὸ δέριμα εἰς μίαν ἢ δύο θέσεις πρὸς κάθετον εἴτε ἐγκάρσιον βράχυνσιν αὐτοῦ (Wardrop, Gaillard). Ὁ δὲ διδάσκαλός μου v. Arlt ἐβελτίωσε τὴν μέθοδον ταύτην, ὡς ἄνω εἶπομεν, μὴ ὑπολειπομένης οὐδεμιᾶς δυσμορφίας.

Εἰμὶ ὄλως ἐναντίος πάσης ἐκτομῆς ἢ ἐσχαρώσεως τοῦ δέρματος· ἐχέτω πάντοτε κατὰ νοῦν ὁ χειρουργὸς τὸ τοῦ σοφοῦ Ἱπποκράτους «μὴ βλάβπειν εἴτα δ' ὠφελείην». Καὶ τὴν ἐλαχίστην ἔμωσ δυσμορφίαν, ἂν διὰ τοῦ σμιλίου σου ἐπιφέρεις, χειρουργέ, ἂν δυνατὴ ἢ ἀποφυγῆ, καὶ ταύτην βλάβην σπουδαίαν θεωρῶ. Μὴ τὸ δέριμα προώρισται ὑπὸ τῆς φύσεως διὰ τὸ σμιλίον τοῦ χειρουργοῦ; Σπικνωτάτα ἐστὶ τοῦτο περισσόν, ἀλλὰ τότε ἀπόκοψον αὐτὸ, προσέχων ὅμως, μὴ ἐπιφέρεις δυσμορφίαν. Ὅπως δὴποτε καὶ ἂν ποιήσης τὴν βράχυνσιν τοῦ δέρματος, μηδέποτε ἔλπιζε, χειρουργέ, ὅτι θεραπεύεις τὴν τριχίασιν, μάλιστα ὅταν ὁ ταρσὸς ἔτω νεύη. Ἐλαχίστη καὶ πρόσκαιρος ἢ ὠφέλεια, ὅσονδὴποτε δέριμα καὶ ἂν ἀφαιρέσης. Μετὰ μακρὸν ἢ βραχὺν χρόνον, διατεινομένου τοῦ δέρματος, ἐπέρχεται βεβαία σχεδὸν πάντοτε ἢ ὑποτροπὴ. Ζῶντα δὲ καὶ φανερά μαρτύρια τῶν λόγων μου ἔττωσαν ἢ Σύμη, Κάλυμνος, Κῶς καὶ αἱ παρακείμεναι νῆσοι, ἐνθα πολλοὶ τῶν κατοίκων πάσχουσιν σικώσεις τῶν βλεφάρων καὶ δὴ καὶ τριχίωσι πολλοὶ, δαψιλῶς δὲ καὶ ἀφειδῶς καὶ ἀδεξίως οἱ ἀγύρται λαβιδούσι διὰ καλάμου τὸ δέριμα τοῦ ἄνω βλεφάρου καὶ δέουσιν, ἕως ἂν ἀποπέση κατὰ Διοσκοριδίην καὶ Παῦλον τὸν Αἰγινήτην. Ἄλλ' ὁρᾷς ἑκατοντάδας δυστυχῶν ἀνθρώπων, δύσμορφον μὲν οὐλήν

κατὰ τὸ ἄνω βλεφάρων ἔχοντας, οὐδεμίαν δ' ἐγκάρσιον ρυτίδα, ἀλλ' οὐχ ἤττον τριχίασιν πάσχοντας. Ὡς κωρωνίς δὲ τῶν δεινῶν αὐτῶν καὶ ἀνταμοιβὴ τῶν πόνων τῶν ἀπὸ τῆς ἐγγειρήσεως παρέπεται ὁ λαγώφθαλμος· δεινὸν ἄρα τῶ δεινῶ ἐπιπροστίθεται. Ἄλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ πατήρ τῆς ἰατρικῆς Ἱπποκράτης διὰ τὸ συχνὸν τῆς ὑποτροπῆς τῆς μεθόδου αὐτοῦ λέγει: «κ' ἦν μὲν ἱκανῶς ἔχη· εἰ δὲ μὴ, ἦν ἐλλείπη ὀπίσω ποιέειν τὰ αὐτά». Καὶ διὰ τί τοῦτο; διότι τὸ βλεφαρικὸν δέριμα ἐστὶ λίαν λεπτὸν καὶ ὑπερβαλόντως ἐκτατὸν, χαλαρότατα δὲ συνδέεται τοῖς ὑποκειμένοις· ὅσονδὴποτε λοιπὸν βλεφαρικὸν δέριμα καὶ ἀνάφαιρθῆ, μετὰ βραχὺ τὸ μὲν ἢ ἰσχυρὰ σύσπασις τοῦ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὑπερτραφοῦς σφιγκτήρος τῶν βλεφάρων, τὸ δὲ ἢ τάσις τοῦ ἠγκυλωμένου καὶ συνεβρίκνωμένου ταρσοῦ, ἵνα πάλιν εἰσκλησθῆ, ἐκτείνουσι κατὰ μικρὸν τὸ βραχυνθὲν δέριμα καὶ εἰσκληθῆται αὐθις τὸ βλεφαρικὸν χεῖλος καὶ νύσσουσιν αἱ τρίχες τὸν βολβόν. Τί δὲ λεκτέον περὶ τῶν σκληρῶν μεθόδων τῆς ἐσχαρώσεως τοῦ βλεφαρικοῦ δέρματος διὰ πεφυρακτωμένου σιδήρου ἢ διὰ καυστικῶν οὐσιῶν; Φευκτέον λοιπὸν τὰς μεθόδους ταύτας, ἵνα μὴ πόνον μάταιον καὶ δυσμορφίαν τῶ πάσχοντι παράσχησιν ἢ μείζον ἀντὶ σμικροῦ κακοῦ ἐπιπροσθέσης. Μόνον ἐπὶ ὀξείας τῶν βλεφάρων ἐντροπίου (Mackenzie), ἐν ᾧ οὐδεμία οὐλώδης συβρίκνωσις οὔτε τοῦ ἐπιπεφυκότος οὔτε τοῦ ταρσοῦ ὑπάρχει, ἀλλὰ προέρχεται ἐκ σπασμοῦ τοῦ βλεφαρικοῦ μυὸς ἕνεκα ἐρεθισμοῦ τοῦ ἐπιπεφυκότος ἢ τοῦ κερατοειδοῦς ἢ νοσημάτων τοῦ βολβοῦ, συνεργούσης καὶ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ λιπώδους ἰστοῦ τῆς κόγχης καὶ τῆς χαλαρότητος καὶ ἀτροφίας τοῦ βλεφαρικοῦ δέρματος καὶ τῆς φιμώσεως τῆς σχισμῆς τῶν βλεφάρων, μόνον ἐπὶ τοῦ τοιούτου ἐντροπίου ἔλπιζε δυνατὴν τὴν ριζικὴν καὶ ἄνευ ὑποτροπῆς θεραπείαν· ἀλλὰ βράχυνε τὸ δέριμα πάντοτε καθέτως, ἐκτέμνων ἐγκάρσιον πτυχὴν αὐτοῦ, ἵνα καὶ ἡ γραμμοειδῆς οὐλὴ διήκη ἐγκαρσίως καὶ παραλλήλως ταῖς ρυτίσι τοῦ δέρματος· διότι πᾶσα κάθετος οὐλὴ συνεπάγει δυσμορφίαν. Διὰ τοῦτο ἀπο-

φεύγω καὶ τὸν ἀποβροχισμόν κατὰ Wardrop καὶ Gaillard. Ἄλλὰ καὶ κατὰ τὸ δξὺ ἐντρόπιον προτιμῶ ἀντὶ τῆς ἐκτομῆς ἐγκαρσίου δερματίου τὸν ἀποβροχισμόν τοῦ ἀνεκτιμῆτου δ. δασκάλου v. Arlt, συνδάζων, ὅπου ἀνάγκη, μετὰ τῆς ὑποτομῆς, ὡς ἄνω εἴρηται. Κάλιστα ἀποτελέσματα εἶδον ἀπὸ τῆς χειρουργίας ταύτης κατὰ τὴν ἐν Βιέννη διχμονήν μου. Ἔχει δὲ τὸ προτέρημα, ὅτι, ὁσάκις τὸ πάθος ὑποτροπιάζη, ποιεῖς πάλιν τὸν ἀποβροχισμόν ἄνευ τῆς ἐλαχίστης δυσμορφίας ἄνευ τῆς σμικροτάτης ἀπωλείας τοῦ δέρματος. Ἄλλ' ἂν ἐκτέμνης ἐγκάρσιον δερμάτιον, ὁσάκις τὸ πάθος ὑποτροπιάζη, ἐννοεῖς βεβαίως, τί συμβήσεται.

4.) Ἡ ἀνάκλασις τοῦ ἠγκυλωμένου ταρσοῦ γίνεται ὧδε.
 α.) Διατέμνουσι ψαλιδίῳ τὸ ἄνω βλέφαρον καθ' ὅλον τὸ πάχος εἰς ὕψος 6—8 χ. μ. εἰς δύο τόπους, ὧν ὁ μὲν 2 χ. μ. ἐξωθεν τοῦ δακρυακοῦ σημείου, ὁ δὲ 2 χ. μ. ἔσωθεν τοῦ μικροῦ κανθοῦ. ἀνακλῶσι τὸ διὰ τῶν δύο καθέτων τομῶν χωρισθὲν μεσαῖον τμήμα τοῦ βλεφάρου καὶ ἐντέμνουσι 2—3 χ. μ. ἄνωθεν τῶν στομιῶν τῶν ταρσικῶν ἀδένων καὶ παραλλήλως τούτοις τὸν τε ἐπιπεφυκότα καὶ τὸν ταρσόν· εἶτα δ' ἐκτέμνουσι μυρσινοειδὲς δερμάτιον ἀπὸ τοῦ βλεφάρου καὶ ράπτουσι (Crampton, Adams, Guthrie καὶ Mackenzie.)

β.) Ἐντέμνουσιν ἐγκαρσίως καθ' ὅλον τὸ μῆκος τὸν ἠγκυλωμένον ταρσόν ἀπὸ τοῦ ἐπιπεφυκότος 2—3 χ. μ. ἄνωθεν τῆς ὀπισθίας γωνίας τοῦ βλεφαρικοῦ χείλους· εἶτα δ' ἐκτέμνουσι πτυχὴν τοῦ βλεφαρικοῦ δέρματος καὶ ράπτουσι (Ammon, Burow.)

γ.) Τέμνουσιν ἐγκαρσίως τὸ δέριμα καὶ τὸν βλεφαρικὸν μῦν 2—3 χ. μ. ἄνωθεν τῶν βλεφαρίδων, ἐκτέμνουσιν ἐγκαρσίως ἀπὸ τοῦ ταρσοῦ σφηνοειδὲς τεμάχιον καὶ ράπτουσι τὸ ἄνω τμήμα τοῦ ταρσοῦ μετὰ τοῦ ὑπὲρ τὰς βλεφαρίδας τμήματος τοῦ δέρματος (Snellen, Streetfeild.)

δ.) Ὁ Soellberg-Wells ποιεῖ τὴν μεταφύτευσιν ὡς ὁ

Γαληνός, Ἄετιος, v. Arlt, ἀλλὰ πρὸς τούτοις ἐκτέμνει, ὡς ὁ Snellen, σφηνοειδὲς τεμάχιον ἀπὸ τοῦ ταρσοῦ.

ε.) Ὁ R. Berlin διατέμνει ἐγκαρσίως καθ' ὅλον τὸ μῆκος τὸ βλέφαρον 3—5 χ. μ. ἄνωθεν τῶν βλεφαρίδων ἀπὸ τοῦ δέρματος μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἐπιπεφυκότος, διανατείνας δ' ἀγκίστρῳ τὸν ἠγκυλωμένον ταρσόν ἐκτέμνει τεμάχιον 2—3 χ. μ. πλατὺ σὺν τῷ ἐπιπεφυκότι ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέχρι τοῦ ἑτέρου ἄκρου τῆς τομῆς.

ς.) Ὁ καθηγητὴς Saemisch ἐπὶ τριχιάσεως τοῦ κάτω βλεφάρου διαπεῖρει ἐν τῷ μέσῳ τοῦ κάτω βλεφαρικοῦ σάκκου εἰς ἀπόστασιν 2 χ. μ. ἀπ' ἀλλήλων δύο ἰσχυρὰς καὶ λίαν κυρτὰς βελόνας, ὧν ἑκατέρα ἐνέχει ἐκάτερον ἄκρον νήματος σηρικοῦ ἀρκούντως ἰσχυροῦ, παράγει αὐτὰς ἀκριβῶς ὑπὸ τὸ κογχικόν χεῖλος τοῦ ταρσοῦ καὶ ὀπισθεν τοῦ βλεφαρικοῦ μυός, πρὸ τῆς προσθίας δ' ἐπιφανείας τοῦ ταρσοῦ καὶ διακεντᾷ αὐτὰς διὰ τοῦ δέρματος 1 χ. μ. κάτωθεν τῶν βλεφαρίδων καὶ 2—3 χ. μ. μακρὰν ἀλλήλων καὶ διαπεράσας ἀνὰ ἐν ὑέλινον κοράλλιον εἰς ἕκαστον ἄκρον τοῦ ράμματος καταδέει. Ἐπὶ φαλαγγώσεως τοῦ ταρσοῦ ὀλικῆς τρία τοιαῦτα ράμματα ἀρκοῦσι.

ζ.) Ὁ διδύσκαλός μου Ἀναγνωστάκης τέμνει 3 χ. μ. ἄνω τοῦ βλεφαρικοῦ χείλους καὶ παραλλήλως αὐτῷ τὸ δέριμα, ἐκτέμνει δερμάτιά τινα τοῦ βλεφαρικοῦ μυός, καὶ ράπτει τὸ κάτω χεῖλος τῆς τομῆς τοῦ δέρματος μετὰ τοῦ περιτρυπίου διὰ 3—5 ραφῶν.

(Ἔπεται συνέχεια.)

ΔΙΑΛΟΓΟΙ

ΠΕΡΙ ΒΕΛΤΙΟΝΟΣ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

(Συνέχεια ἴδε σελ. 484.)

Σαφήνεια ἐν τῇ διδασκαλίᾳ καὶ ἐν ἄλλαις μὲν περιστάσεσι, πολλῶν δὲ μᾶλλον ἐν τῷ θρησκευτικῷ μαθήματι εἶναι ἀναγκαῖοι. Εὐθύς ὡς οἱ παῖδες εἰσιν ἠναγκασμένοι ἀσαφῆ, δηλαδή ἀκατανόητα νὰ μανθάνωσι, τότε ἡ σχεδὸν οὐδόλως διατηροῦσιν αὐτὰ ἐν τῇ μνήμῃ, ἢ ἀναπτύσσεται ἐν αὐτοῖς αἰσθημά τι ἀηδίας, ἢ τὸ μὴ κατανοούμενον ἐπενεργεῖ ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν ὡς ὀπισθοδρομικὴ καὶ ἀποπλανητικὴ τὴς δυνάμεις, καὶ ἰδοὺ πῶς. Ὁ παῖς αἰσθάνεται ἐν ἑαυτῷ τὴν ἀνάγκην τῆς κατανόησεως· προσπαθεῖ ἄρα διὰ τῶν ἰδίων ἑαυτοῦ δυνάμεων, ὅταν ὁ διδάσκαλος παραμελήσῃ τοῦτο, νὰ διακαθαίρῃ τὸ σκοτεινόν, καὶ τὸ μὴ κατανοούμενον νὰ διασαφηνίσῃ. Αἱ παραδοξόταται παρανοήσεις, αἱ τὰ μάλιστα ἐσφαλμέναι ἀντιλήψεις, αἱ γελοιωδέσταται διαστροφαί, τὰς ὁποίας τις ἐν τῷ βίῳ τῶν σχολείων τόσοσιν συχνὰ ἀπαντᾷ, ἔχουσιν ἐν τούτῳ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν αἰτίαν αὐτῶν.—Εἰς σαφήνειαν θεβαίως συμβάλλει, εἶπον ἐγὼ τότε, καὶ ἡ λεπτομερὴς καὶ ἀκριβολόγος ἐξέτασις τῆς διδασκείας ὕλης.—"Αἰ ἐδῶ, μοὶ ἀπήντησε, εἶναι φοβερός σκόπελος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ προφυλάττωνται οἱ διδάσκαλοι. Πρέπει λέγει νὰ προφυλάττωνται ἀπὸ τὴν ὑπερβολὴν πάσης θεωρητικῆς καὶ τεχνολογικῆς μονοτονίας, ἧτις ἀφορᾷ μᾶλλον τὴν γλῶσσαν ἢ τὸ περιεχόμενον, ἀπὸ τὰς λεγομένας λεκτικὰς καὶ φρασεολογικὰς ἀναλύσεις, αἵτινες φέρουσι τὸν ἐκπληκτικὸν ἐκεῖνον κατακερματισμὸν τοῦ λόγου, τὴν τάσιν πρὸς τὴν τοξικότητα, τὴν κλίσιν πρὸς τὰς θεωρίας καὶ τοὺς ὀρισμούς, δι' ὧν ἡ ὥρα τῆς θρησκευτικῆς διδασκαλίας καθί-

σταται διὰ τοὺς παῖδας καὶ τὸν διδάσκαλον ὦρα ταλαιπωρίας. Τὰ σπέρματα τοῦ θείου λόγου δὲν πρέπει νὰ κατατρίβωνται εἰς ἄλφιστα, διότι τὰ ἄλφιστα ἐν τῇ γῆ ῥιπτόμενα οὐδεμίαν βλάστην ἀναδίδουσι. Αἱ διασαφήσεις δύνανται ν' ἀφορῶσιν ἢ τὰς λέξεις ἢ τὰ πράγματα· ἀλλὰ καὶ κατ' ἀμφοτέρα ταῦτα ὀφείλουσι νὰ ἦναι ἀπλαῖ, βραχεῖαι, αἰσθητοποιητικαί, καθαραί, ὄχι δογματικαί, καὶ πάντοτε ἐκεῖνο μόνον νὰ ἐξαίρῳσιν, ὅπερ τὸν θρησκευτικὸν βίον τοῦ παιδὸς ἀναπτύσσει καὶ καλλιεργεῖ.—Καὶ πῶς ἄρα γε δύναται τις νὰ προφυλαχθῆ ἀπὸ τὸν κίνδυνον τοῦτον τῆς ἀκαίρου καὶ λίαν βλαπτικῆς λεπτολογίας, προσέθηκα;—Τὸ κάλλιστον μέσον, εἶπεν ἐκεῖνος, πρὸς τὴν προφύλαξιν ταύτην εἶναι τὸ τρίτον, περὶ οὗ εἶπομεν ἀνωτέρω, ἢ ἐποικοδομητικὴ ἀνάπτυξις τοῦ μαθήματος. Ἡ ἀνάπτυξις καθ' ἑαυτὴν εἶναι διπλῆ, διηγηματικὴ καὶ ἐρωτηματικὴ. Ἡ πρώτη ἀρμόζει μᾶλλον ἐκεῖ, ἔνθα ὁ διδάσκαλος ἀσχολεῖται εἰς τὴν μετάδοσιν ἱστορικῶν γεγονότων, ἢ εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ αἰσθήματος καὶ τῆς δυνάμεως τῆς θελήσεως τῶν παιδῶν. Ἐπίσης ἐκεῖ, ἔνθα ὁ χρόνος ἀπαιτεῖ βραχεῖαν διεξαγωγὴν τοῦ μαθήματος, ἢ ἔνθα ὁ διδ. ἀπεναντίας θέλει ἐπαναλαμβάνων νὰ συγκεφαλαιώσῃ αὐτό. Ἡ δευτέρα κεῖται ὀρθῶς ἐνθα ἡ διδασκαλία ἀσχολεῖται ὄχι τόσοσιν εἰς τὴν γνῶσιν, ὅσον εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ πράγματος, ἔνθα ἐπιλαμβάνεται τῆς διανοητικῆς δυνάμεως τῶν παιδῶν, ἔνθα πρόκειται νὰ καθοδηγήσῃ τὴν βασανίζουσαν ἢ διασκεπτομένην διάνοιαν, ἢ πρόκειται νὰ διεγείρῃ καὶ διατηρήσῃ ἐνδελεχῆ τὴν προσοχὴν τῶν παιδῶν. Μόνον διὰ τῆς ἐρωτηματικῆς διδασκαλίας δύναται νὰ πεισθῆ ὁ διδάσκαλος, ἂν ὁ παῖς κατενόησε τὴν ἀλήθειαν, ἢ ἂν ἀκόμη ἀμφιβάλλῃ ἐπὶ τούτου ἢ ἐκεῖνου. Ἄλλ' ἐν ἀμφοτέραις ταῖς περιστάσεσιν ὁ ἀναπτύσσων διδάσκαλος πρέπει νὰ ἐξέρχεται συνεχῶς ἐκ τῶν στοιχείων, καὶ νὰ ἀφίνη νὰ ἐπέρχηται ἢ θρησκευτικὴ ἀλήθεια ἐν τῷ μαθητῇ ἀρτίᾳ καὶ ὀλοσχερῆς· τότε μόνον τὸ θρησκευτικὸν μάθημα ἀσχεῖ τὴν ἐποικοδομητικὴν αὐτοῦ δυνάμιν ἐπ' αὐτοῦ. Ἐποικοδομεῖν δηλοῖ

ἐν γένει πρὸς τὸ ὕψος οἰκοδομεῖν, ἐνταῦθα δὲ σημαίνει τὸ κράτος τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν παιδῶν οἰκοδομεῖν οὕτως, ὥστε αὐτὸ διὰ τῆς θρησκευτικῆς μορφώσεως ἀδιαλείπτως ἀπὸ ὑψηλότερον εἰς ὑψηλότερον σημεῖον νὰ ἀνέρχεται. Ἐκάστη στιγμή θρησκευτικῆς διδασκαλίας ὀφείλει νὰ ᾔηται στιγμή ἐποικοδομήσεως. Θεία σιωπὴ, καὶ ἔμφρων προσοχὴ ὀφείλει ὡς τὸ πνεῦμα ἐπὶ τῶν ὑδάτων νὰ πλανᾶται, καὶ ἐν τῇ σεμνῇ ταύτῃ ἀταραξίᾳ τὸ ὑγιὲς σπέρμα τῆς αἰωνίου ἀληθείας ἡρέμα κατατιθέμενον ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ μαθητοῦ καὶ θαυμασίως γονιμοποιούμενον νὰ παράγῃ εἰς αὐτούς, ὅτι ὀφείλει νὰ παράγῃ, ἀγίαν προαγωγὴν, ἠθικὴν εὐγένειαν, ἰσχυρὰν παραμυθίαν καὶ θείαν μακαριότητα. Ἐπιτυγχάνονται δὲ πάντα ταῦτα, ὅταν ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ διδασκάλου κατοικῇ ὁ δίκαιος ἔρος πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὸ ὀρθόν, ἡ φιλοικτίρμων ἀγάπη πρὸς τοὺς παῖδας καὶ τοὺς ἀνθρώπους ἐν γένει, ὁ δίκαιος ἐνθουσιασμός ὑπὲρ τῶν ὑψίστων ἀγαθῶν τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ἡ δικαία ἀφοσίωσις πρὸς τὸν ἀγαπητὸν Θεόν, ὅστις ὅλους τοὺς ἀνθρώπους πτωχοὺς καὶ πλουσίους μικροὺς καὶ μεγάλους ἔπλασεν, ἵνα ἔλθωσιν εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας καὶ τύχῳσι τῆς αἰωνίου ζωῆς. Δύσκολος λίαν ἀποβαίνει ἀληθῶς ἡ ἀπολογία τοῦ διδασκάλου, ὅταν οὗτος φαίνεται μὲν ἐλλιπὴς εἰς τὰ προσόντα ταῦτα, παραμελῆ δὲ ὅπωςδὴποτε τὴν ἀκριβῆ καὶ ἐν καλῷ συνειδότι ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντός του, ἀτινα ἐπισύρει ἢ παραμέλησις αὐτῆ. Νεανίσκος ἐν τῇ ξένη κολλάζομενος, ἐν τῇ εἰρκτῇ, γυνὴ ἄφρων ἐν τῇ ὥρᾳ τοῦ θανάτου αὐτῆς, πνιθρὸν παρὰ τὴν κλίνην τοῦ νοσοῦντος τέκνου του συμβαίνει πολλάκις νὰ σκέπτηται τὸν διδάσκαλον, καὶ τὰς ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ σχολῇ διδασκείσας ἀληθείας. Ἐὰν ὁ διδάσκαλος ἐννοῇ καλῶς τὴν ὑψηλὴν σπουδαιότητα τῆς γνησίας θρησκευτικῆς μορφώσεως τοῦ ἀνθρώπου, τότε ὄχι μόνον θέλει ἐπιμελέστατα παρασκευάζεσθαι ἐκάστοτε διὰ τὴν παράδοσιν τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος, ὄχι μόνον θέλει ἀναλαμβάνη ἐν τῇ διδασκαλίᾳ αὐτοῦ τὸν ἀναγκαῖον ἥσυχον, ἀξιωματικόν,

σοβαρὸν καὶ συγχρόνως πρᾶον χαρακτῆρα, ἀλλὰ καὶ τὸ ἐντὸς αὐτοῦ ἐδῶ καὶ ἐκεῖ ἐπιπνέον πνεῦμα τῆς ἀληθοῦς θρησκευτικότητος, θέλει ἀναδύεσθαι, θέλει φανεροῦσθαι ἐν ὅλῃ αὐτοῦ τῇ ζωηρότητι, ἐν ὅλῃ τῷ θρησκευτικῷ ἐκείνῳ μεγαλείῳ, ὑπὲρ ἐκφεύγει πάντας τοὺς κανόνας καὶ πάσας τὰς ὑφηγήσεις. «Ἡ καρδία κάμνει τὸν διδάσκαλον» λέγει σοφόν τι λόγιον.

Μετὰ τοὺς λόγους τούτους μικρὰ τις ἐπῆλθε πάλιν σιωπὴ, καθ' ἣν εἰς τῶν παρακαθημένων κινήσας με διὰ τῆς χειρὸς μοῖ ἐλεγεν ἡρέμα καὶ πρὸς τὸ οὖς. Ἐν ἐμοί, ἔλεγε, γεννᾶται ἐνταῦθα ἀπορία τις ἡ ἐξῆς. Ποῖόν ἄρα γε ἐκ τῶν ἱερῶν μαθημάτων εἶναι τὸ καταλληλότερον καὶ αὐταρκέστερον πρὸς τὴν θρησκευτικὴν διάπλασιν τῶν παιδῶν καὶ πῶς περίπου πρέπει νὰ γίνηται ἡ παράδοσις αὐτοῦ, ἵνα φέρῃ τὸ ποθοῦμενον ἀποτέλεσμα.

Ἄν καὶ ἡ ἐρώτησις αὕτη μοῖ ἐφαίνετο θίγουσα διδακτικὰς τινὰς λεπτομερείας, τῶν ὁποίων ἡ ἀνάπτυξις θὰ ἦτο ἴσως πλεονάζον βάρος εἰς τὸν γέροντα, ἐν τούτοις ἠρωτήσαμεν αὐτόν, καὶ ὁ ἀγαθὸς ἐκεῖνος ἀνὴρ ἔσπευσε πᾶν προθύμως νὰ εἴπῃ εἰς ἀπάντησιν τὰ ἐξῆς.—Ἐνθυμείσθε θεβαίως, μᾶς εἶπεν, ὅτι προηγουμένως ἀνεφέρομεν, ὅτι ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία ὀφείλει νὰ γίνηται κατ' ἀρχὰς διὰ τῆς ἱερᾶς ἱστορίας. Ἦδη δὲ λέγομεν, ὅτι τὸν κορμὸν τῆς θρησκευτικῆς διδασκαλίας ὀφείλει νὰ σχηματίζῃ ἐπὶ τρία ἢ καὶ τέσσαρα ἔτη τῆς δημοτικῆς παιδείσεως ἡ βιβλικὴ Ἱστορία, ἡ ἱστορία τοῦ λαοῦ Ἰσραὴλ μετὰ τῆς ἱστορίας τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Σωτῆρος. Οἱ Ἕλληνες, εἶπεν, ἐμόρφωσαν τὴν τέχνην, οἱ Ῥωμαῖοι τὸ δίκαιον, ἀλλ' εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἀνήκει ἡ τιμὴ, ὅτι ἀνέπτυξαν τὴν περὶ Θεοῦ ἰδέαν, ἡ δὲ ἱστορία αὐτῶν παρουσιάζει λίαν ὠρισμένως καὶ ζωηρῶς εἰς ἰσχυρῶς ἐκτετυπωμένους χαρακτῆρας τὴν εὐλογίαν τῆς εὐσεβείας καὶ τὴν κατάραν τῆς ἀσεβείας. Τὸ πᾶν ἐνταῦθα ἀναφέρεται ἀπ' εὐθείας καὶ συσχετίζεται πρὸς

τὸν Θεόν, ἀλλὰ τοσοῦτον ἀπλοϊκῶς καὶ ἀνθρωπίνως, ὥστε ἕκαστος ἐν τῇ βιβλικῇ ἱστορίᾳ εὐρίσκει ἐκτετυπωμένην τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ εἰκόνα. Πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ διδάξῃ, καὶ ἀναπτύξῃ ἢ φιλοσοφία, ἢ σοφός τις λαός, πᾶν ὅ,τι εἶναι ὠφέλιμον πρὸς τὸν χρηστὸν βίον, τοῦτο παρέχει ἢ βιβλικὴ ἱστορία δι' ἰσχυρῶν παραδειγμάτων, πᾶν δίκαιον πᾶσαν ἀλήθειαν, πᾶσαν ἐν γένει ἀρετὴν. Ἐκ τῆς ζωηφόρου ταύτης πηγῆς προσφέρεται καὶ στερεὰ τροφή διὰ τοὺς ἰσχυροὺς καὶ γάλα διὰ τοὺς ἀδυνάτους. Ἄλλ' ἢ Ἱστορία αὕτη εἶναι τὰ μάλιστα κατάλληλος ὄχι μόνον διὰ τοῦ ἠθικῶς σπουδαίου περιεχομένου αὐτῆς καὶ διὰ τῆς ἀφθονίας εὐσεβῶν αἰσθημάτων, ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ ἐποπτευτικῶς ζωηροῦ καὶ νεαροῦ εἶδους τῆς παραστάσεως. Ἐκεῖνο, ὅπερ πρὸ ἀρχαιοτάτων χρόνων ἔχει συμβῆ, βλέπει τις πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του, ὡσανεὶ ἐν τῷ παρόντι γινόμενον, εἰς δὲ τὸν τρόπον τῆς ἐκφράσεως ὑπάρχει τοσαύτη οικειότης καὶ φιλοφροσύνη, ὥστε χωρὶς νὰ θέλῃ τις διατίθεται εὐνοϊκῶς πρὸς αὐτήν. Ἐπὶ πᾶσι ἢ διήγησις εἶναι τοσοῦτον εἰκονικὴ, ὥστε δι' ἕκαστον στίχον λέγει ὁ Lessing ἔχει τις ὕλην δι' ἐν ζωγράφημα.—Καὶ εἶναι ἐπάναγκες εὐθὺς ἐν πρώτοις νὰ διδάσκηται ἢ Ἱστορία αὕτη εἰς τοὺς παῖδας; ἠρώτησέ τις ἐξ ἡμῶν.—Ὅχι, ἀπήντησεν ὁ γέρον. Ἡ γνωστὴ παροιμία «σπεῦδε βραδέως» ἀρμόζει τὰ μάλιστα ἐνταῦθα. Ὁ παῖς ὀφείλει πρῶτον νὰ μάθῃ νὰ ἐποπτεύῃ, νὰ κατανοῇ, νὰ συγκρίνῃ, νὰ διακρίνῃ νὰ συναισθάνηται καὶ τὸν πρῶτον δρόμον ἐν τῇ χώρᾳ τοῦ αἰσθητοῦ, νοητοῦ καὶ ἠθικοῦ νὰ διατρέξῃ, πρὶν δυνηθῆ νὰ ἀνυψωθῆ εἰς τὰ ὑπὲρ αἰσθησιν εἰς τὴν περὶ Θεοῦ ἐννοιαν καὶ εἰς τὴν παράστασιν τῆς αἰωνίου ζωῆς. Ἐπειτα οἱ παῖδες κατὰ τὴν εἰσόδον αὐτῶν εἰς τὸ σχολεῖον εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τόσον πτωχοὶ εἰς τὴν γλῶσσαν, ὥστε τὰ ἀπλοῦστατα διανοήματα οὔτε νὰ ἀντιληφθῶσιν, οὔτε διὰ γλώσσης ὀρθῆς νὰ ἐκτυπώσωσιν εἶναι εἰς θέσιν. Τὰ δύο ταῦτα αἷτια ἐπιβάλλουσιν ἡμῖν τὸ κα-

θῆκον νὰ παρακωλύσωμεν τὴν ἐν τῇ ἱερᾷ ἱστορίᾳ διδασκαλίαν ἐπὶ ἐν περίπου ἔτος. Εἶμαι δὲ πολὺ τῆς γνώμης, ὅτι τὸν χρόνον τοῦτον δύναται νὰ πληρώσωσι τὰ λεγόμενα ἠθικὰ διηγήματα, ἐνθα ἀπλᾶ, ὁμαλὰ διηγήματα περὶ ἀγαθοεργίας, χρηστότητος, φιλοπονίας, δικαιοσύνης, αἰδημοσύνης, χάριτος καὶ ἐν γένει περὶ ὅλων τῶν ἠθικῶν σχέσεων, αἷτινες κείνται πλησίον τοῦ παιδός, μετὰ τῆς γλωσσικῆς διδασκαλίας συνδεόμενα προάγουσιν τὸν παῖδα καὶ ποιοῦσιν αὐτὸν κατάλληλον διὰ τὴν βιβλικὴν ἱστορίαν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐκλογὴν τῆς ὕλης ἰσχύουσι τὰ ἐπόμενα. Τὸ θρησκευτικὸν μάθημα ἄρχεται διὰ προεισαγωγικῶν τιμῶν ἀπλουστάτων γνώσεων περὶ Θεοῦ, περὶ τῶν ιδιοτήτων αὐτοῦ, διαγιγνωσκομένων ἐκ τῶν ἔργων του ἐκείνων, αἷτινά εἰσι φανερὰ εἰς τὸν μικρὸν παῖδα, περὶ προσευχῆς, περὶ Ἐκκλησίας, περὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλ' οἱ λόγοι καὶ αἱ ἀποδείξεις οὐδέποτε πρέπει νὰ λαμβάνωνται ἐκ πραγμάτων ἀγνώστων εἰς τὰ παιδία· κατόπιν δὲ ἔρχεται ἢ βιβλικὴ ἱστορία. Ἡ ὕλη τῆς βιβλικῆς ἱστορίας οὐδέποτε ὀφείλει νὰ κῆται ἔξω τοῦ τε αἰσθητοῦ καὶ νοητοῦ ὀρίζοντος τῶν παίδων. Ἐκ τούτου ἔπεται, ὅτι διὰ μὲν τοὺς παῖδας τῶν κατωτέρων τάξεων αἱ ἀπλοῖκαὶ διηγήσεις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἔχουσι περισσοτέραν σπουδαιότητα, ἢ αἱ θαθεῖαν ἐννοιαν περιέχουσαι ἱστορίαι τῆς Νέας Διαθήκης. Μόνον τὰ κυριώτατα τοῦ βίου τοῦ Ἰησοῦ ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῶν συμβαλλουσῶν ἑορτῶν δύναται ὁ διδάσκαλος νὰ διδάξῃ εἰς τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς, ἵνα ὦσιν ἐνήμεροι τοῦ ἑορταζομένου γεγονότος. Ἄλλὰ καὶ ἐν τῇ Παλ. Διαθήκῃ ἐκλογή κατὰ χρονολογικὴν σειρὰν οὐδόλως εἶναι ἀναγκαία. Ψυχαγωγοῦσαι παιδικαὶ διηγήσεις, εἰκογενειακαὶ ἱστορίαι, μικροὶ ἀπλοὶ βίοι, οἷτινες ἀμέσως ἄπτονται τῶν σχέσεων τοῦ παιδικοῦ βίου, εἶναι προτιμητέα ὑπὲρ πάντα τὰ ἄλλα. Τότε οἱ παῖδες ἐννοοῦσι πᾶν ὅ,τι ἀκούουσιν.

Πᾶν φρικῶδες, φοβερόν, ἢ ἐκπληξιν παρέχον πρέπει ἐν

ταῖς κατωτέραις τάξεσι νὰ παραλείπεται, ὡς εἶναι τὰ διηγήματα τοῦ Κáιν καὶ Ἄβελ, τοῦ Κατακλυσμοῦ, ἢ Σταύρωσις τοῦ Χριστοῦ κτλ. Τοιούτων ἐκπληκτικῶν μοχθηριῶν τὰ μικρὰ παιδία σχεδὸν οὐδεμίαν ἔννοιαν λαμβάνουσι. Ἐν τούτοις πολὺ ἐπιβλαβῆ ἀποτελέσματα δύναται νὰ ἔχη ἡ διὰ τούτων προκαλουμένη διάσεισις τῆς ψυχῆς εἰς τὰ λεπτοφυῆ παιδία. Μόνον τὸ ποιητικῶς ὠραῖον καὶ ἠθικῶς καλὸν ἔχει παιδαγωγικὴν καὶ ἐξευγενιστικὴν ἐπενέργειαν ἐπὶ τῶν μικρῶν. Ἐπίσης ὠφελούσιν ἐνταῦθα αἱ διηγήσεις ἐκεῖναι, αἵτινες τὸν χαρακτήρα τοῦ θαυμασίου ἐν ἑαυταῖς φέρουσι. Εἰς τὸν μικρὸν παιδα τὸ θαυμάσιον εἶναι φυσικόν, καὶ τὸ φυσικόν εἶναι θαυμάσιον· διὰ τοῦ θαυμασίου πληροῦται ἡ καρδία τοῦ παιδὸς πρὸς τὴν ἐνεργὸν θεότητα καὶ πρὸς τὸ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἀμέσως διδόμενον ἀγαθόν. «Τὸ θαυμάσιον εἶναι προσφιλὲς τέκνον τῆς πίστεως». Εἰς τὰς ἀνωτέρας ὁμως τάξεις ὀφείλει καὶ πλήρης ἢ τε Παλαιὰ καὶ Νέα Διαθήκη, κατὰ χρονολογικὴν τάξιν νὰ διδάσκηται. Ἄλλ' ἕκαστον μάθημα ὀφείλει νὰ θεμελιούται ἐπὶ ἠθικοῦ τινος ἀξιώματος, καὶ ἠθικόν τι συμπέρασμα νὰ ἔχη ὡς κορυφὴν καὶ κορωνίδα, ὡς π. χ. ὁ Θεὸς εἶναι πατὴρ πάντων, ἐπομένως καὶ τῶν μικρῶν παιδίων (ἡ Δημιουργία)· τιμωρεῖ τοὺς κακοὺς καὶ ἀνταμείβει τοὺς καλοὺς (ὁ Κατακλυσμός)· σώζει τοὺς ἀγαπητούς του ἀπὸ τῶν κινδύνων (Μωϋσῆς)· ὀφείλομεν ν' ἀγαπῶμεν τοὺς οἰκείους καὶ συγγενεῖς (Ἰωσήφ) κτλ. κτλ. Τέλος μόνον ἐν τῇ τελευταίᾳ τάξει ἔχει εἴσοδον ἡ ἱερὰ Κατήχησις.—Εἰς δὲ τὸν τρόπον τῆς παραδόσεως τῶν μαθημάτων τούτων ὁποῖαν τινὰ ὁδὸν ὀφείλει νὰ ἀκολουθήσῃ ὁ διδάσκαλος, ἠρώτησα ἐγὼ μίαν εἰσέτι φορὰν, δίδων τὴν τελευταίαν ὠθησίν εἰς τὴν ὅσον σπουδαίαν τόσον καὶ κοπιώδη διὰ τὸν γέροντα ὁμιλίαν ταύτην.—Ἀκατανόητος ἐκεῖνος ἀπήντησεν ἀμέσως. Ὁ διδάσκαλος, εἶπεν, ὀφείλει εἰς ἀπάσας μὲν τὰς κλάσεις, ἀλλὰ πρὸ πάντων εἰς τὰς κατωτέρας νὰ μὴ προἀναγινώσκη τὴν ἱστορίαν, ἀλλὰ ἡσύ-

χως, ἐμφαντικῶς καὶ μὲ ὀρθὸν τονισμόν νὰ προδιηγήται αὐτήν. Ὁ ἀπαγγελλόμενος λόγος ἐπενεργεῖ ζωηρότερον καὶ ἰσχυρότερον παρὰ ὁ ἀναγινωσκόμενος, διότι οἱ παῖδες εἰς ἐκεῖνον περισσοτέραν προσοχὴν δίδουσι, καὶ ἐκεῖνον κάλλιον ἐννοοῦσιν ἢ τοῦτον. Καὶ τότε μόνον ὁ διδάσκαλος δύναται τοὺς παῖδας αὐτοῦ ἀδιαλείπτως διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ νὰ παραφυλάττη, ὅταν ἐλευθέρως διαθέτῃ τὴν ἱστορίαν, καὶ δὲν εἶναι προσδεδεμένος εἰς τὸ γράμμα.

Ἀκριβῶς εἶπεν εὐδόλως εὐκολον πρᾶγμα εἶναι τὸ καλῶς διηγεῖσθαι. Ἐπιβάλλει ἐνταῦθα παραπολὺ ἡ ἐγκάρδιος διάθεσις τοῦ διδασκάλου πρὸς τὴν ἱστορίαν, ἡ ἐκλογή τῆς γλώσσης, ἡ ἀκρίβεια τῆς ἐκφράσεως, καὶ ἐν γένει τὸ εἶδος καὶ ὁ τρόπος τῆς παραστάσεως. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν γλῶσσαν, ὀφείλει νὰ ἦναι ἡ καθαρεύουσα τῶν λογίων τοῦ ἔθνους γλῶσσα, καὶ νὰ κλίνῃ μᾶλλον πρὸς τὴν γραφομένην παρὰ πρὸς τὴν λαλουμένην. Ἄλλ' ἐπειδὴ ὑπὸ τὴν ἐποψίν ταύτην τῆς γλώσσης ὁ τελικὸς σκοπὸς τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος εἶναι ἡ κατανόησις τῆς βίβλου, ἦτοι τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ ἰδιώματος αὐτῆς, ὀφείλει ὁ διδάσκαλος συχνὰ νὰ παρενείρῃ ῥήσεις ἐκ τῆς ἀγίας γραφῆς, μάλιστα τὰς περιεκτικὰς ἠθικῶν ἀξιομάτων καὶ τῶν τοιούτων. Πᾶσαι αἱ ψιλαὶ συνόψεις, αἱ ξηραὶ ἐπεξηγήσεις καὶ γενικεύσεις πρέπει ν' ἀποφεύγωνται. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἡ βίβλος διὰ βραχέων εὐαρμόστων, βαθεῖαν ἔννοιαν ἔχουσῶν λέξεων, διὰ τινων εὐφρεστάτων γραμμῶν μὲ ἤρεμον διαγραφὴν ἐξηγεῖ, δύναται ὁ διδάσκαλος μὲ τὰ ποικίλα χρώματα τῆς γλώσσης εἰς εἰκόνα μεγαλοπρεπῶς κεχρωματισμένην καὶ πλήρη κάλλους νὰ διαζωγραφῇ οὕτως, ὥστε εἰς τὸν παιδα ἐκάστη βιβλικὴ ἱστορία ἐν τῇ ζωηροτάτῃ αὐτῆς παραστάσει, ὡς τεμάχιον θρησκευτικῆς ποιήσεως, νὰ φαίνηται. Ἄλλὰ πρὸς τὴν καθαρὰ καὶ ζωηρὰ γλῶσσην ἐπιβάλλει πολὺ ἡ ὄλη ὀψις τοῦ διδασκάλου, ὁ διάφορος τόνος τῆς φωνῆς, ὁ τύπος τῶν σχηματισμῶν τοῦ προσώπου καὶ πρὸ πάντων τὸ βλέμ-

μα αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον ποῦ μὲν πλήρες χαρᾶς ἐκπρεπῶς θὰ διαλάμπη, ποῦ δὲ μὲ ἡμερον λύπην θὰ ὑποσβέννυται, ποῦ δὲ μὲ εὐγενῆ ἀγανάκτησιν θὰ σπινθηροβολῆ. Μόνον διὰ τῆς συνεργείας ὄλων τούτων ἡ ἐξωτερικὴ διήγησις τῆς ἱστορίας καθίσταται ἐσωτερικόν τι πάθημα ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ παιδός.

Ἄφοῦ ἤδη ὁ διδάσκαλος διηγηθῆ τὴν ἱστορίαν, οὕτως ὡς εἴπομεν, ὀφείλει νὰ ἀναπτύξῃ αὐτὴν ἐπὶ τῆς εἰκόνας ἐρωτηματικῶς, κατόπιν δὲ καὶ πάλιν νὰ διηγηθῆ αὐτὴν, ἀλλ' ἄνευ παρεκβάσεων καὶ ἐπεξηγήσεων πολλῶν, καὶ τοῦτο νὰ πράξῃ δις καὶ τρίς καὶ ὅσον εἶναι δυνατόν μὲ τὰς αὐτὰς λέξεις, διότι οἱ γλωσσικῶς πτωχοὶ παῖδες δὲν εἶναι εἰς θέσιν μετὰ μίαν μόνην φορὰν νὰ διηγηθῶσι τὸ ἱστόρημα. Διότι ἐν τῇ ἀκροάσει ἱστορίας τινός συμβαίνει εἰς τὸν παῖδα, ὅ,τι συμβαίνει εἰς ἡμᾶς τοὺς ἐν ἡλικίᾳ κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν πινακοθήκης τινός. Τὴν πρώτην φορὰν παρατηροῦμεν τὰς εἰκόνας χάριν ἀναψυχῆς καὶ εὐχαριστήσεως, οὐχὶ διὰ νὰ κατανοήσωμεν καὶ ἐρμηνεύσωμεν αὐτάς, μόνον δὲ ἐπαναληφθεῖσα ἐπιθεώρησις μᾶς κάμνει ἐπιτηδείους εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῶν εἰκόνων. Ἄς μὴ νομίσῃ δέ τις, ὅτι ἡ ἐπανάληψις καθιστᾷ τὸ διήγημα ἀνιαρόν, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἀγαπητόν καὶ πολύτιμον. Γνωρίζουσι τοῦτο οἱ πατέρες καὶ αἱ μητέρες, οἵτινες πολλάκις συμβαίνει ἑκατοντάκις νὰ ἐπαναλαμβάνωσιν εἰς τὰ τέχνα αὐτῶν ἢ προσευχὴν ἢ ἄλλο τι, ὅπερ μὲ εὐχαρίστησιν ἐκεῖνα καὶ ἀκούουσι καὶ ἐπαναλαμβάνουσιν. Φθάνει μόνον ὁ διδάσκαλος καλῶς νὰ διηγητῆ τὴν ἱστορίαν. Ἄψευδῆς ἀπόδειξις τῆς καλῆς διηγήσεως εἶναι καὶ ἡ ταχύτης, μεθ' ἧς ἀντιλαμβάνονται αὐτῆς τὰ παιδιά καὶ αὐτὰ τὰ βλέμματα καὶ τὰ πρόσωπα τῶν παίδων. Ὅλοι προσηλοῦνται εἰς τὰ βλέμματα τοῦ διδασκάλου, καὶ κρέμονται ἀπὸ τὰ χεῖλη αὐτοῦ, καὶ καθὼς λέγει ὁ ἀρχαῖος Arnd «ἡ χαρὰ ἐκπρεπῶς λάμπει ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν καὶ ὁ ἔρως θερμὸς κάθηται ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ». Ὅπου ὁμῶς τὰ

παιδιά ἀρχίζουν νὰ χασμῶνται, ἀνήσυχτα νὰ περιστρέφονται, τὸν πλησίον των νὰ ἐνυγλῶσι, ὅπου προσπαθοῦσι νὰ συνάψωσι συνδιαλέξεις πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἄλλα τοιαῦτα νὰ πράττωσιν, ἐκεῖ ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ ἦναι βέβαιος ὅτι ἔχει πράξει τι ὄχι ὀρθόν, ἢ διηγήθη λίαν πολλὰ ἢ λίαν ὀλίγα, ἢ βραδέως καὶ σχοινοτενῶς ἢ ἀμελῶς καὶ μονοτόνως, ἢ ἡ γλῶσσα αὐτοῦ δὲν ἦτο αἰσθητοποιητικὴ, ἢ αὐτὸς ἦτο πολὺ νωθρὸς ἢ πολὺ ζωηρὸς καὶ τὰ τοιαῦτα. Ἄληθῶς συνηθέστατα παρατηρεῖται, ὅτι ἡ ἀποτυχία τῆς παραδόσεως ὄχι μόνον τοῦ θρησκευτικοῦ, ἀλλὰ καὶ παντός ἄλλου μαθήματος ἔχει αἰτίας τὰς ἐλλείψεις καὶ ἀβελτηρίας τοῦ διδασκάλου μᾶλλον ἢ τὰς ἀδυναμίας τοῦ μαθητοῦ.

(Ἐπετι συνέχεια)

ΑΛΚΑΙΟΣ, ΠΙΤΤΑΚΟΣ ΚΑΙ ΣΑΠΦΩ

Η

ΕΞΗΚΟΝΤΑ ΕΤΗ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΗΣ ΛΕΣΒΟΥ

(Ἀπὸ τοῦ 642—500 περίου π. Χ.)

(Συνέχεια ἴδε σελ. 216.)

Ἡ εἰκὼν τοῦ ἐν Λέσβῳ πνευματικοῦ βίου κατὰ ταύτην τὴν περίοδον θέλει εἶσθαι βεβαίως λίαν ἀτελής, ἀν σιμὰ τοῦ Πιττακοῦ καὶ Ἀλκαίου δὲν γείνη μνεία καὶ περὶ τῆς Σαπφούς, τῆς γυναικὸς ἐκείνης, ἥτις διὰ τὸ ὕψος τῆς ποιήσεώς της ἀπέκτησε μεγίστην δόξαν ὄχι μόνον μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ ὄλων τῶν πεφωτισμένων ἐθνῶν τῆς Δύ-

σεως. Ἄς ἴδωμεν λοιπὸν πρὸς συμπλήρωσιν αὐτῆς τί παρεδόθη ἡμῖν περὶ Σαπρούς ἐκ τῆς ἀρχαιότητος.

Καθὼς ὁ Ἄλκαϊός, οὕτω καὶ ἡ Σαπρῶ κατήγετο ἀπὸ πλουσίαν καὶ εὐγενῆ τῆς Λέσβου οἰκογένειαν. Τοῦτο συνάγεται πρῶτον μὲν ἀπὸ τὴν στενὴν σχέσιν αὐτοῦ τοῦ Ἄλκαϊοῦ πρὸς τὴν Σαπρῶ, τὴν ὁποίαν ἄλλως οὗτος δὲν ἤθελε πλησιάσει· δεύτερον δὲ ἀπὸ τὰς σχέσεις τῶν δύο ἀδελφῶν τῆς, ὧν ὁ μὲν εἷς, Χάραξος καλούμενος, ἐμπορεύετο μὲ οἶνον εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ ἠδυνήθητ' ἐν λυτρώσει μὲ πολλὰ χρήματα τὴν δούλην καὶ ἑταίραν Ῥοδώπιν, ὁ δὲ ἕτερος, ὀνομαζόμενος Λάρριχος, ἐξετέλει διὰ τὴν εὐγενῆ καταγωγὴν του τὴν ἐντιμὸν λειτουργίαν τοῦ οἰνοχόου ἐν τῷ πρυτανείῳ τῆς Μυτιλήνης. Ὁ πατὴρ τῆς ἐκαλεῖτο Σκανμανδρώνυμος, ἡ δὲ μήτηρ τῆς Κλείς. Νυμφευθεῖσα πολλὰ πλούσιον ἄνδρα τὸν Κερκώλαν ἐγέννησεν ἐξ αὐτοῦ θυγατέρα, τὴν ὁποίαν ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς μᾶμμης ἐκάλεσε Κλείδα. Ὁ Πλάτων ὀνομάζει τὴν Σαπρῶ καλήν, δηλ. ὠραίαν· ἀλλὰ Μάξιμος ὁ Τύριος διτυγχυρίζεται, ὅτι ὑπῆρξε μικρὰ καὶ μέλαινα, δηλ. μικρόσωμος καὶ μελαγχροινῆ, καὶ πιθανόν μὲ τὸ ἐπίθετον καλή νὰ ἐνόουν τὴν ποίησιν μᾶλλον αὐτῆς παρὰ τὸ εἶδός τῆς. Περὶ τῶν λοιπῶν περιστάσεων τῆς ζωῆς τῆς δὲν γνωρίζομεν ἄλλο, εἰμὴ, ὅτι κατὰ τὸ 595 ἔτος π. Χ. (καθ' ὃ ἴσως καὶ ἤκμαζε), ἐξορίσθέντων τῶν εὐγενῶν, μετηνάστευσε καὶ αὐτὴ εἰς Σικελίαν. Περὶ τὸ 580 ἔτος ὁμοῦς ἐπέστρεψε μετ' αὐτῶν καὶ εἶνε θέβαιον, ὅτι μέχρι τοῦ 560 ἔτους ἐζῆ ἐν Μυτιλήνῃ.

Ἔτι γυνὴ τις ἐν γένει ἠθέλητε νὰ δοκιμάσῃ τὰς δυνάμεις τῆς εἰς τὴν ποίησιν, τοῦτο δεικνύει πόσον θαθέως ἡ ποίησις καὶ τὸ διάφορον αὐτῆς εἶχεν εἰσχωρήσει εἰς τὸν βίον τῶν Ἑλλήνων· ὅτι δὲ γυνὴ τις μὲ τὰς ποιήσεις τῆς ἐπικρασιάσθη εἰς τὸ δημόσιον καὶ εὐχρηστώσει, τοῦτο δεικνύει ὅχι ὀλιγώτερον μὲ ποίαν ἐλευθερίαν ἐσυγχωρεῖτο νὰ κινῶνται αἱ γυναικες, παρὰ τοῖς Ἑλλησι καὶ ποίαν ὑπόληψιν ἀπέλαυον παρ' αὐτοῖς.

Ἡ Σαπρῶ ἤρχισε τὸ ποιητικὸν αὐτῆς στάδιον, ὡς φαίνεται, ἀπὸ ἀντικείμενα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔκειντο μακρὰν τῆς γυναικείας σφαίρας: ἀπὸ Ὑμεναίους δηλ. καὶ ἐπιθαλάμια. Κατ' ἀρχαίαν τινὰ συνήθειαν, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει καὶ αὐτὸς ὁ Ὅμηρος, ἡ νύμφη καὶ ὁ νυμφίος συνωδεύοντο μὲ εὐθυμα μέλη εἰς τὴν νέαν οἰκίαν Αἰ συμπαίστριαι τῆς νύμφης παρέπεμπον αὐτὴν κατὰ τὴν ἐσπέραν τοῦ γάμου ψάλλουσαι σύντομα μέλη μὲ δημῶδη τόνον, τὰ ὁποῖα εἰς τὰς χεῖρας τῆς Σαπρούς κατὰ μικρὸν ἀπέβαινον τεχνικοὶ ὑμέναιοι καὶ ἐπιθαλάμια. Ἀλλὰ καὶ τὰ ὀλίγα λείψανα, τὰ ὁποῖα διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν, δεικνύουσιν, ὅτι τὴν θάσιν αὐτῶν ἀπετέλει ὁ συνήθης ἀπλοῦς καὶ ἀστεῖος τόνος. Εἰς τῶν ὑμεναίων τῆς Σαπρούς, ὅστις πρέπει νὰ ἐψάλη εἰς νυμφίον ὑψηλοῦ ἀναστήματος, λέγει «θέλει κυπήρει εἰς τὰς δοκοὺς τῆς στέγης. Ὑψώσατε αὐτάς, ὦ τέκτονες. Ὁ γαμβρὸς ἔρχεται ὁμοῖος μὲ τὸν Ἄρην, πολὺ μεγαλήτερος παρὰ μέγαν ἄνδρα» 1).

Εἰς μίαν ἄλλην γαμήλιον ᾠδὴν ἐρωτᾷ ἡ νύμφη τὴν συμπαίστριαν τῆς.

«Παρθένε, Παρθένε, διατὶ μὲ ἀφίνεις καὶ φεύγεις;» ἡ δὲ ἀποκρίνεται.

«Δὲν ἔρχομαι πλέον πρὸς σέ, δὲν ἔρχομαι. Θέλω νὰ μείνω πάντοτε παρθένος». Εἰς μίαν τρίτην ᾠδὴν λέγει 2).

«Χαῖρε νύμφη, χαῖρε τίμιε γαμβρὸ, πολὺ χαῖρε. Μὲ τί νὰ σὲ παρομοιάσω καταλλήλως; Μὲ εὐμήκη κορμὸν καταλληλότατα σὲ παρομοιάζω. Ἡ νύμφη ὁμοῦς εἶνε ὡς τὸ γλυκύμηλον, τὸ ὁποῖον κοκκινίζει ἐπὶ τοῦ ὑψηλοτάτου κλάδου. Οἱ δρέψαν-

1) «Ἴψοι δὲ τὸ μέλαθρον ἀέρρετε, τέκτυνες ἄνδρες.

»Γάμβρος ἐσέρχεται ἴσος Ἄρην, μέγαλ' ὀλυ μείζων»,

2) «Παρθένεια, Παρθένεια, ποῖ με λιποῖς' ἀποίγη;

»Οὐκέτι σ' ἤξω... ὦ Παρθένε, σ' ἐκθέθ' ἤξω».

τες ἐλησμόνηταν αὐτό. "Ὁχι! δὲν τὸ ἐλησμόνηταν, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὸ φθάσωσι» 3).

Εἰς τὸν ὑψιστὸν βαθμὸν τῆς δυνάμεως αὐτῆς ἔφθασεν ἡ ποίησις τῆς Σαπφοῦς ἐν ταῖς λαμπραῖς καὶ ἐκπληκτικαῖς ἐκφράσεσι, τὰς ὁποίας εἴξευρε νὰ δώσῃ εἰς τὸ βαθὺ αἶσθημα καὶ τὸ πάθος, εἰς τὴν τρυφερότητα καὶ φλόγα τοῦ ἔρωτος. Ἐνταῦθα φύσις καὶ τέχνη ἔρχονται εἰς πληρεστάτην ἐνσωμάτωσιν. Ἀπὸ τοῦ ἀφελοῦς τόνου ἀνυψοῦται ἡ ποίησις τῆς ἕως εἰς τὸ καταναλίσκον πῦρ. «Γλυκεῖα, μήτερ, ἀνακράζει εἰς μίαν τῶν ἐρωτικῶν τῆς ᾠδῶν, δὲν δύναμαι πλέον νὰ ὑφαίνω. Ἡ Ἀφροδίτη μὲ κρατεῖ δέσμιον μὲ τὸν πόθον τοῦ θελκτικοῦ παιδός» 4).

«Ἡ σελήνη ἔδυσε, λέγει εἰς ἓν ἄλλο τεμάχιον, καὶ αἱ Πλειάδες. Εἶνε μεσάνυκτα· ἡ ὥρα παρέρχεται· ἐγὼ δὲ κοιμῶμαι μόνη» 5).

«Μὲ κινεῖ πάλιν ὁ λυσιμελής ἔρωτος, λέγει εἰς ἄλλην περιστασιν, τοῦτο τὸ ἀκαταμάχητον καὶ γλυκύπικρον ὀφίδιον» 6).

3) «Χαῖρε, νύμφα,

»Χαῖρε, τίμιε γάμβρε, χαῖρε πόλλα.

»Τίφ σ', ὦ φίλε γάμβρε, κάλωσ ἐϊκάσδω;

»Ὅρπακι βραδίνω σε κάλλιστ' ἐϊκάσδω.

Οἶον τὸ γλυκύμαλον ἐρέσθεττι ἀκρω ἐπ' ὕσδω

»Ἄκρον ἀπ' ἀκροτάτῳ· Δελάθοντο δὲ μολοδρόπηες.

»Οὐ μὰν ἐκλελάθοντ', ἀλλ' οὐκ ἐδύναντ' ἐρίκεσθαι».

4). «Γλυκεῖα μήτερ, οὔτοι δύναμαι κρέκην τὸν ἴστον,

»Πόθῳ δάμεισα παῖδος βραδίναν δι' Ἀφροδίταν».

5). «Δέδυκε μὲν ἃ σελάννα

»καὶ Πληιάδες, μέσαι δὲ

»νύκτες, πκρά δ' ἔρχεθ' ὥρα,

»Ἐγὼ δὲ μόνα καθεύδει».

6). «Ἐρὸς δηῦτε ὁ λυσιμέλης δύνει,

»γλυκύπικρον ἀμάχανον ὄρπετον».

Μὲ ἔτι ὑψηλότερον ὕψος ἐγράφησαν τὰ μέλη, εἰς τὰ ὁποῖα ὁμολογεῖ τὸ πάθος τῆς πρὸς τοῦτον ἢ ἐκεῖνον τὸν νέον. «Στῆθι ἀντικρῦ μου, φίλε, ἐπιφωνεῖ πρὸς ἓνα ἐξ αὐτῶν, καὶ ἄφες ν' ἀκτινοβολήσῃ ἀπὸ τοῦ προσώπῳ σου ἡ χάρις. Ὁ ἔρωτος κλονίζει τὴν καρδίαν μου, ὡς ὁ ἄνεμος, ὅστις πίπτει εἰς τὰ ὄρη κατὰ τῆς δρυός» 7).

Αἱ σφοδρόταται ὁμως φλόγες τοῦ αἰσθηματός τῆς ἀνήκουσιν εἰς τὸν Φάωνα. Εἰς μίαν ᾠδὴν, τὴν μόνην, ἣτις διετηρήθη μέχρις ἡμῶν ὀλόκληρος, ἐπικαλεῖται εἰς βοήθειαν τὴν Ἀφροδίτην.

«Ποικιλόθρονε, ἀθάνατ' Ἀφροδίτη, λέγει, θύγατερ τοῦ Διός, δολοπλόκε, παρακαλῶ μὴ μὲ δαμάζῃς μὲ πόνους καὶ λύπας. Ἄλλ' ἐλθὲ ἐδῶ, καθὼς καὶ ἄλλοτε μὲ εἰσήκουσας, καὶ ἀφήσασα τὸν οἶκον τοῦ πατρός σου ἤλθες ὀδηγοῦσα τὸ χρυσοῦν ἄρμα. Σ' ἔφεραν τὰ ὠραῖα ταχέα πτηνά, καὶ κινοῦντα συχνὰ τὰς μελαίνας πτέρυγὰς τῶν ἔφθασαν εἰς τὴν γῆν διὰ μέσου τοῦ αἰθέρος. Σὺ δὲ, ὦ μακαρία, μειδιάσασα μὲ τὸ ἀθάνατον πρόσωπόν σου, ἠρώτησας τί ἔπαθα πάλιν, διὰ τί πάλιν σὲ κράζω, καὶ τί θέλω νὰ γίνῃ εἰς τὴν μαινομένην ψυχὴν μου, καὶ ποῖον ἀπειθῆ ἐπιθυμεῖς νὰ φέρω εἰς τὸν ἔρωτά σου; Τίς σ' ἐνοχλεῖ, ὦ Σαπφοῖ. Διότι, ἂν τώρα φεύγῃ, ταχέως θέλει σὲ κυνηγήσει. Ἄν τώρα περιφρονῇ τὰ δῶρά σου, ἀλλὰ θέλει τοὶ δώσει. Ἄν τώρα δὲν ἀγαπᾷ, θέλει ἀγαπήσει ταχέως, καὶ ἂν σὺ ἀποφεύγῃς αὐτόν. Ἐλθὲ λοιπόν, παρακαλῶ, καὶ τώρα καὶ ἀπάλλαξόν με ἀπὸ χαλεπὰς μερίμνας καὶ πλήρωσον, ὅτι ἐπιθυμεῖ ἡ καρδίκα μου. Ἐσο πάλιν σύμμαχος μου» 8).

7). «Ἄντα στᾶθι, φίλος, καὶ

»τὰν ἐπ' ὄσσοις ὀμπέτασον χάριν.

«Ὁ ἔρωτος ἐτίναξε τὰς φρένας, ὡς

«ἄνεμος κατ' ὄρος δρύσιν ἐμπέσων».

8). «Ποικιλόθρον' Ἀθάνατ' Ἀφροδίτα,

»Παῖ Διός, δολόπλοκε, λίσσομαί σε,

Ἡ ἀφελής καὶ ἀπροκάλυπτος ἔκφρασις τοῦ ὀχυρασμοῦ τῆς ὠραιότητος τῶν νέων, ὁ φανησιαστικὸς καὶ ἐκστατικὸς τόνος τοῦ ἔρωτος καὶ τοῦ πόθου. ὅστις ἐπεκράτει εἰς τὰ ποιήματα τῆς Σαπφῶς καὶ ὁ ιδιαίτερος χαρακτήρ τῆς εὐαισθητοῦ καὶ εὐερεθίστου φύσεως αὐτῆς, δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποφύγη τὰ σκώμματα τῆς Ἀττικῆς κωμωδίας. Ἐπλάσαν διὰ τοῦτο, ὅτι ἡ Σαπφῶ ἀπὸ φλογερὸν πρὸς τὸν ὠραῖον Φάωνα ἔρωτα ἔδωσε τέλος εἰς τὴν ζωὴν τῆς διὰ πηδήματος ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου

«Μὴ μ' ἄσαισι μηδ' ὀνίαισι δάμνα,
 »πάτνια, θῦμον.
 »Ἄλλὰ τυῖδ' ἔλθ', αἶ ποτα κἀτέρωτα
 »τᾶς ἔμας αὐδῶς αἴοισα πῆλυι
 »Ἐκλυες, πάτρος δὲ δόμον λίποισα
 »χρῦσιον ἤλθες
 »Ἄρμ' ὑποζεύξαισα· κάλοι δὲ σ' ἄγον
 »Ἔκειες στρουθοὶ πτέρυγας μελαίνης
 »Πύκνα δινεύεντες ἀπ' ὠράνω αἴθε-
 »ρος διὰ μέσσω.
 »Αἶψα δ' ἐξείκοντο· τύ δ', ὦ μάκχιρα,
 »μειδιάσαισ' ἀθανάτω προσώπῳ,
 »Ἦρε', ὅτι δηῦτε πέπονθα κῶττι
 »δηῦτε κάλημι,
 »Κῶττι ἔμφ' μάλιστα θέλω γένεσθαι
 »Μαινόλα θύμῳ· τίνα δηῦτ' ἀπείθην
 »Μαῖς ἄγην εἰς σὺν φιλότατα, τίς σ', ὦ
 »Ψάπφ' ἀδικήει;
 »Καὶ γὰρ αἶ φεύγει, ταχέως διώξει,
 »αἶ δὲ δῶρα μὴ δέκετ', ἄλλα δώσει,
 »Αἶ δὲ μὴ φίλει, ταχέως φιλήσει
 »κῶν ἐθέλοισα.
 »Ἐλθε μοι καὶ νῦν, χαλεπῶν δὲ λῦσον
 »Ἐκ μεριμνῶν, ὅσα δὲ μοι τέλεσσαι
 »Θῦμος ἡμέρῃσι, τέλεσσον' σὺ δηῦτε
 »σύμμαχος ἔασο».

τῆς Λευκάδος. Τοῦτο ἦτο εἶδος ἀποτροπῆς, ἀγνισμοῦ δηλ. ὡς λέγει ὁ Στράβων, διὰ μεγάλα κακουργήματα, τὸ ἐπιόν οἱ ποιηταὶ δὲν ἐβράδυναν νὰ μεταχειρισθῶσι καὶ πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ ὑπερβαλλούσας καὶ τηκούσας ἐπιθυμίας. Τοιοῦτοτρόπως μετεχειρίσθη τὴν ποιητικὴν ταύτην εἰκόνα ὁ Ἄνακρέων, καὶ τοιοῦτοτρόπως μετεχειρίσθη ἴσως αὐτὴν καὶ ἡ Σαπφῶ. Μετὴν θερμὴν φλόγα τῶν ποιήσεών της, μετὸν φανησιαστικὸν πρὸς τὸν Φάωνα ἔρωτά της συνδεθεῖσα ἡ εἰκὼν αὕτη ὑπῆρξε βάσις ταύτης τῆς ἐπινοήσεως. Ἄλλ' ἡμεῖς γνωρίζομεν, ὅτι ἡ Σαπφῶ καὶ μ' ὄλον τὸ πῦρ τοῦ πάθους τοῦ ἔρωτος εἴξευρε ν' ἀπομακρύνῃ ἀπ' ἑαυτῆς ἀπρεπεῖς ὀρμάς. Ὁ Ἄλκαϊος ἀπετάθη πρὸς αὐτὴν εἰς τι ποίημά του μετὰ λέξεις:

«Ἴοπλοχ' ἄγνη, μελλιχόμειδε Σάπφοι,
 »Θέλω τι φείπην, ἀλλά με κωλύει αἰδώς».

ἤγουν: Ἴοπλοκε, ἄγνη, γλυκυγελως Σαπφοῖ, θέλω νὰ σ' εἶπω τι, ἀλλὰ μ' ἐμποδίζει ἡ αἰδώς.

Ἡ δὲ Σαπφῶ ἀπήντησε:

«Αἶ δ' ἤγεις ἔσλων ἡμερον ἢ κάλων,
 »Καὶ μὴ τι φείπην γλῶσσο' ἐκούκα κάκων,
 »Αἰδώς κέ σ' οὐκ ἂν ἤχεν ὄππατ',
 »Ἄλλ' ἔλεγες περὶ φῶ δικαίως».

ἤγουν: Ἄν ἡ ἐπιθυμία σου ἦτο εὐγενής καὶ καλὴ καὶ δὲν ἦθελεν ἢ γλῶσστα ν' ἀναδεύσῃ τι κακόν, δὲν ἦθελε κατέχει τὰ ὄμματά σου αἰδώς, ἀλλ' ἦθελες ἐλευθέρως εἰπεῖ αὐτό».

Γνωρίζομεν ἔπειτα, ὅτι ἡ Σαπφῶ ἐνυμρεύθη τὸν Ἄνδριον Κερκώλαν καὶ ὅτι ὑπῆρξεν εὐτυχῆς μήτηρ.

«Ἔστι μοι κῆλα πάϊς, χουσίοισιν ἀνθέμοισιν
 »Ἐμμέρην ἔχοισα μόρρα», Κλάϊς ἀγσπάτα,
 »Ἄντὶ τᾶς ἐγὼ οὐδὲ Λυδῖαν, οὐδ' ἐράνναν (Λίσβονδοῖην)

ἤγουν: »Ἐχω, ὠραῖον τέκνον, ὅμοιον τὴν μορφὴν μετὰ χρυσᾶ ἄνθη, τὴν ἀγαπητὴν Κλειδα, τὴν ὁποῖαν ἐγὼ

δὲν ἤθελον δώσει ἀντὶ πάσης τῆς Λυδίας, οὐδὲ τῆς ἐρατεινῆς Λέσβου».

Καὶ ὅταν δὲ προέβη εἰς ἡλικίαν, εἶπε πρὸς ἓνα τῶν λατρευτῶν τῆς.

«..... Φίλος, λάχος ἄρτυσο νεώτερον·

»Οὐ γὰρ τλάσομ' ἐγὼ ξυνοίκην νέφ' εὔσα γεραιτέρα».

ἤγουν: «Φίλε, ζήτησον νεωτέραν σύζυγον· διότι δὲν θέλω ὑποφέρει νὰ συνοικῶ μὲ νέον, οὔσα πρεσβυτέρα». Καὶ τὸν ἀδελφόν τῆς δὲ Χάραξον ἐπέπληξε, ἥ διὰ νὰ μεταχειρισθῶ αὐτὴν τοῦ Ἡροδότου τὴν λέξιν ἐκερτόμησε, διότι ἀπὸ ἔρωτα εἶχε δώσει τὴν ἐλευθερίαν εἰς δούλην καὶ ἑταίραν.

Ἡ ἀγάπη καὶ στοργὴ τῆς Σαπροῦς πρὸς τὰς ἑταίρας ἢ φιλινάδας τῆς, ὁ θαυμασμὸς αὐτῆς διὰ τὴν ὠραιότητά των ὑπῆρξαν ἐμπαθέστερα καὶ φανητικαστικώτερα παρὰ τὰ αἰσθηματὰ τῆς πρὸς ὠραίους ἀνδρας, τῶν ὁποίων ἠρᾶτο. Τὴν συγκίνησιν, τὴν ὁποίαν αἰσθάνεται προσβλῆπουσα εἰς γυναῖκα ὑπ' αὐτῆς φιλουμένην, διαγράφει εἰς τοὺς ἐπομένους στίχους:

«Φαίνεται μοι κῆνος ἴσος Θεοῖσιν

»Ἐμμεν' ἀνήρ, ὅστις ἐναντιόν τοι

»ἰσθάνει καὶ πλάσιον ἄδ' ὠφινεί-

»σας ὑπακούει

»Καὶ γελαίσας ἡμερόεν, τό μοι μὰν

»Καρδίαν ἐν στήθεσιν ἐπτόασεν

»Ὡς σε γὰρ εἶδω, βροχέως με φώνας

»οὐδὲν ἔτ' ἔκει

»Ἀλλὰ καμ μὲν γλῶσσα φέαγε, λέπτον δ'

»Αὔτικα χρῶ πῦρ ὑπαδεδρόμακεν,

»Ὀππάτεσσι δ' οὐδὲν ὄρημ', ἐπιθρό-

»μεισι δ' ἄκουαι.

»Ἄ δέ μ' ἴδρωσ' κακχέεται, τρόμος δέ

»Πᾶσαν ἄγρει, χλωροτέρα δὲ ποίας

»Ἐμμι, τεθνάκην δ' ὀλίγω ἴπιθεύην,

»φαίνομαι ἄλλα.

ἤγουν: «Ὁμοῖος μὲ τοὺς Θεοὺς μοὶ φαίνεται ἐκεῖνος ὁ ἀνὴρ, ὅστις κἀθηται ἀπέναντί σου καὶ παραμονεύει ἐκ τοῦ πλησίον τὴν ὠραίαν σου φωνὴν καὶ τὸν γλυκύν σου γέλωτα. Τοῦτο κάμνει νὰ πάλλη εἰς τὸ στήθος μου ἡ καρδία. Καθὼς σὲ ἶδω, εὐθὺς κόπτεται ἡ φωνή μου· ἡ γλῶσσά μου θραύεται· καὶ ὑπὸ τὸ δέρμα μου τρέχει πῦρ· τὰ ὄμματα μου δὲν βλέπουσι, αἱ δὲ ἀκοαί μου βομβοῦσι. Μὲ περιχέει ἰδρῶς, μὲ καταλαμβάνει ὄλην τρόμος, καὶ γίνομαι ὠχροτέρα τοῦ ξηροῦ χόρτου· σχεδὸν ὁμοιάζω μὲ νεκράν».

Ἡ τοιαύτη κλίσις τῆς Σαπροῦς, τὰ δῶρά τῆς, τὰ θέλητρα καὶ ἡ δύναμις τοῦ πνεύματός τῆς σινηγάγον περὶ αὐτὴν πλῆθος γυναικῶν, τὴν Ἀθίδα, τὴν Γύρινναν, τὴν Ἀνακτορίαν, τὴν Μνασιδίκαν, καὶ ἄλλας, αἵτινες ἠγάπων τὴν Μουσικὴν καὶ Ποίησιν καὶ κατεγίνοντο εἰς αὐτάς. Ἡ μουσοπόλος οἰκία τῆς ὑπῆρξε κέντρον διακεκριμένου κύκλου, εἰς ὃν ἐσπούδαζον Μουσικὴν καὶ Ποίησιν, καὶ ἐδίδασκοντο ὠραῖους καὶ χαρίεντας τρόπους. Ἐν ἄλλοις ῥήμασιν ἡ Σαπρῶ κατὰ τὸ λέγειν Μαξίμου τοῦ Τυρίου ἐπετήδευσε τὴν φιλίαν τῶν γυναικῶν, ὡς ὁ φιλόσοφος Σωκράτης τῶν ἀνδρῶν. Διότι ὁ μόνον συνεβούλευον αὐτάς νὰ στολίζωνται μὲ χρηστὰ ἤθη, ἀλλὰ καὶ ἐδίδασκεν, ὅτι «ὁ πλοῦτος ἄνευ ἀρετῆς εἶνε κακὸς σύντροφος». Πλοῦτος ἄνευ ἀρέτας οὐκ ἀσίνης πάροικος» ὅτι «ὁ ὠραῖος εἶνε ἀγαθὸς μόνον κατὰ τὴν ὄψιν, ὁ δὲ ἀγαθὸς θέλει γίνεαι ἀμέσως καὶ ὠραῖος».

«Ὁ μὲν γὰρ κάλος, ὅσσον ἴδην, πέλεται ἀγαθος,

»ὁ δὲ κάγαθος αὔτικα καὶ κάλος ἔσσεται».

καὶ ὅτι «ὅταν ἐκραγῇ ἡ ὄρηγ' εἰς τὸ στήθος μας, πρέπει νὰ κρατῶμεν τὴν μάταια ὑλακτοῦσαν γλῶσσάν μας».

«Σκιδναμένας ἐν στήθεσιν ὕργας

»μαψυλάκων γλῶσσαν πεφύλαχθαι».

Εἰς τινὰ δὲ πλουσίαν, ἀλλ' ἀπαιδευτον γυναῖκα λέγει: «Μετὰ θάνατον θέλεις κεῖσθαι, χωρὶς νὰ γίνεται λόγος περὶ σοῦ εἰς

τὸ μετέπειτα· διότι δὲν μετέσχεσ τῶν ῥόδων τῆς Πιερίας. Ἄγνωστος θέλει καταβῆ εἰς τὸν Ἄδην καὶ θέλει περιπέτασθαι μεταξύ τῶν ἀφανῶν νεκρῶν.

»Κατ'ἀνάσσει δὲ κείσεται, οὐδ' ἔτι τις μναμοσύνα σέθεν
 »ἔσσειτ' οὐδέποτε' εἰς ὑπερον' οὐ γὰρ πεδέχεις ῥόδων
 »τῶν ἐκ Πιερίας, ἀλλ' ἀφάνης κῆν Ἄϊδα δόμοις
 φοιτάσεις πεδ' ἀμαύρων νεκρῶν ἐκπεποταμένα».

Περὶ δὲ ἐαυτῆς φρονεῖ, ὅτι ἐπειδὴ αἱ Μοῦσαι ἐνεπιστεύθησαν εἰς αὐτὴν τὰ ἔργα τῶν, θέλουσι περιποιήσῃ αὐτὴ καὶ ὑπόληψιν, ὥστε καὶ εἰς τὸ μετὰ ταῦτα νὰ μνημονεύωσιν αὐτῆς.

»Αἱ Μοῦσαι, αἱ τιμίαν Σαπφῶ ἐποίησαν ἔργα
 »τὰ σφὰ δοῖσαι, (πάντως δώσουσι)
 »μνήσασθαί τινα καὶ ὕστερον αὐτῆς».

Καὶ δὲν ἠπατήθη εἰς τὰς προσδοκίας τῆς. Διότι ἔσχε μεγάλην δόξαν παρὰ τοῖς συγχρόνοις, καὶ ἔτι μεγαλητέραν παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις. Περὶ τοῦ Σόλωνος π. χ. διηγοῦνται, ὅτι εἶπεν, ἀφοῦ ἤκουσεν εἰς συμπόσιόν τι ἐν τῶν μελῶν τῆς Σαπφούς ψαλλόμενον ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ του, ὅτι ἤθελε νὰ μάθῃ αὐτὸ πρῶτον καὶ ἔπειτα ν' ἀποθάνῃ. «Ὅπως μαθὼν αὐτὸ ἀποθάνω». Οἱ Μυτιληναῖοι ἐτίμησαν τὴν Σαπφῶ, ὡς λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, ἀν καὶ ἦτο γυνή. Ἡ πόλις ἐκόσμησε τὰ νομισματὰ τῆς μὲ τὸ ὄνομα καὶ τὴν εἰκόνα τῆς Σαπφούς, καθὼς οἱ Μυθουμναῖοι τὰ ἰδικά τῶν μὲ τὴν τοῦ Ἀρίονος. Παρ' Ἑλλησιν θεωρεῖτο, ἢ καλὴ Σαπφῶ ὡς ἡ πρώτη ποιήτρια, ὡς ἡ ἀνυπέροκλητος ψάλτρια τοῦ ἔρωτος. Ὁ Πλάτων ὀνομάζει αὐτὴν εἰς ἐπίγραμμα τι δεκάτην Μοῦσαν. Ἐκ συμφώνου δ' ἄλλοι ἐπαινοῦσι τὴν χάριν, τὸ ἀνθηρὸν λεκτικόν, τὸ ἀββενωπὸν τῆς παραστάσεως, τὴν θέρμην καὶ τὴν φλόγα τοῦ αἰσθηματός τῆς. Ὀνομάζουσιν αὐτὴν θῆλυν Ὀμηρον, σοφὴν, θεῖαν, ποιήτριαν κατ' ἐξοχὴν. Ὁ Στράβων λαλῶν περὶ αὐτῆς ἐκφράζεται οὕτω πῶς. «Συνήκμασε δὲ (τῷ Πιπτακῷ καὶ Ἀλκαίῳ) ἢ Σαπφῶ, θαυμαστόν τι χρῆμα· οὐ γὰρ ἴσμεν ἐν τῷ τοσοῦτῳ χρόνῳ τῷ μνημονευομένῳ φανεῖσάν

τινα γυναῖκα ἐνάμιλλον οὐδὲ κατὰ μικρὸν ἐκείνη ποιήσεως χάριν». Ὁ δὲ Ὀράτιος ἐκφωνεῖ «Ἀκόμη πνέει ἔρωτα, ἀκόμη ἔῃ τὸ πῦρ, τὸ ὅποιον ἐνεπιστεύθη ἡ Ἀεσθὶκὴ κόρη εἰς τὰς Αἰολικὰς χορδὰς».

. . . . Spirat adhuc amor
 Vivunt que commissi calores
 Aeoliae fidibus puellae. (Libr.
 IV, Carm. IX. Vers. 10—12.)

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ.

Η ΙΑΠΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ.

Χήρα τις Ἰαπωνίς, μήτηρ τριῶν υἱῶν, ἔζη ἐν μεγίστῃ ἐνδεείᾳ. Ἡ ἐργασία τῶν τριῶν τέκνων αὐτῆς δὲν ἐξήρκει πρὸς διατήρησιν τῆς οἰκογενείας. Ἀκριβῶς, ἐνῶ εὐρίσκοντο ἐν ταύτῃ τῇ θλιβερᾷ καταστάσει, ἐγένετο γνωστὸν διάταγμα τι τῆς Κυβερνήσεως, τὸ ὅποιον ἐπηγγέλετο σημαντικὴν ἀμοιβὴν εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἤθελε παραδώσῃ ληστὴν τινα εἰς τὰς χεῖρας τῆς Δικαιοσύνης. Οἱ υἱοὶ τῆς χήρας ἐν ἀγνοίᾳ τῆς μητρὸς συνεφώνησαν πρὸς ἀλλήλους τὸ ἐξῆς. Πρὸς διατήρησιν τῆς μητρὸς εἰς ἐξ αὐτῶν νὰ προσφέρῃ ἑαυτὸν ὡς κακοῦργον, οἱ δὲ ἄλλοι δύο ἐμελλον νὰ ἀναλάβωσι τὸ πρόσωπον καταμηνυτοῦ, ὁ λαχνὸς ἐμελλε νὰ ὀρίσῃ τὸν κλέπτην. Ἡ σκληρὰ τύχη ὤρισε τὸν νεώτατον, ὅστις ἤχθη ὑπὸ τῶν ἰδίων του ἀδελφῶν ἐνώπιον τοῦ ἀρχιδικαστοῦ. Ὁ καταμηνυθεὶς ὡμολόγησεν ἀμέσως τὸ ἐγκλήμα του, καὶ ἐβρίβθη εἰς σκληρὰν εἰρκτὴν, εἰς δὲ τοὺς καταμηνυτάς ἐμέτρησαν τὸ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως ὑποσχεθὲν ποσὸν

τῶν χρημάτων. Ἄλλ' ἡ φωνὴ τῆς φύσεως ἐξηγέρθη ὀρμητικῆ ἐν τῇ συνειδήσει τῶν δύο ἀδελφῶν. Διὰ παρακλήσεως καὶ δωροδοκήσεως ἔλαβον τὴν ἀδειαν νὰ ἐπισκεφθῶσι τὸν ὑποδειχθέντα κακοῦργον. Ἐν τῇ θεᾷ τούτου, ἐπιλήσμονες τῆς συμφωνίας αὐτῶν, ἔδωκαν ἐλεύθερον δρόμον εἰς τὴν ἔχχυσιν τῶν αἰσθημάτων αὐτῶν καὶ τῶν δακρῶν των. Ὁ ἀρχιδεσμοφύλαξ ἐν τούτοις κεκρυμμένος ὢν εἶδε μετὰ θαυμασμοῦ τὸ παράξενον ἐκεῖνο θέαμα, τὸν τεταμένον ἐκεῖνον θρῆνον, καὶ ὅτε ἐξῆλθον ἐκ τῆς φυλακῆς, ἠκολούθησεν αὐτοὺς ἀπαρατήρητος μέχρι τῆς κατοικίας των. Πόσον ὅμως ἠύξησεν ἐνταῦθα ἡ ἐκπληξίς του, ὅτε ἤκουσε καὶ εἶδε πῶς ἡ δυστυχῆς μήτηρ, ἐπὶ τῇ ἀνακοινώσει τῶν δύο ἄλλων αὐτῆς υἱῶν, μετὰ ἰσχυρᾶς ὀδύνης ἔρριψε μακρὰν ἑαυτῆς τὸ ἀργύριον τοῦ αἵματος τοῦ νεωτέρου υἱοῦ τῆς «Προτιμῶ μᾶλλον ν' ἀποθάνω τὸν ἐκ πείνης θάνατον, ἀνέκραξε, παρὰ διὰ τοῦ ἀθώου αἵματος τοῦ υἱοῦ μου νὰ διατηρήσω τὴν ζωὴν μου».

Βαθέως συγκινηθεὶς ἐκ τῆς σπαραξικαρδίου ταύτης σκη- νῆς ὁ ἀρχιδεσμοφύλαξ ἔσπευσε πρὸς τὸν ἀρχιδικαστὴν, τὸν ὁποῖον ἐπίσης θαυμασμός καὶ οἰκτὸς κατέλαβεν ἐπὶ τῶ ἀκούσματι. Ὁ φυλακισθεὶς ἤχθη ἀμέσως ἐνώπιόν του καὶ ἐξητάσθη ἐκ νέου. Σταθερὸς ὅμως ἔμεινεν ἐν τῇ πρώτῃ ὁμολογίᾳ, ὅτε ὁ ἀρχιδικαστὴς κατέπεισεν αὐτόν, ὅτι ἐγνώριζεν ἅπαν τὸ μυστικόν. Οἱ δύο ἀδελφοὶ ὠδηγήθησαν εἰς τὸ δικαστήριον, τὸ πρᾶγμα ἐγένετο καθ' ὀλοκληρίαν γνωστόν, καὶ εἰς τὴν υἱικὴν αὐτῶν στοργὴν ἀπεδόθη ὁ ἐπάξιός κτείνος. Ὁ ἀρχιδικαστὴς ἐγνωστοποίησε τὴν εὐγενῆ πρᾶξιν εἰς τὸν Μονάρχην. Οὗτος δὲ διέταξε νὰ δίδηται εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ἰσοβίως ἐτησίᾳ τις χρηματικὴ ὑποστήριξις.

ΜΗ ΕΠΙΧΕΙΡῆΣ ΤΙ

ΠΡΙΝ ΣΚΕΦΘῆΣ ΩΡΙΜΩΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΚΒΑΣΕΩΣ.

Χὰν τις τῶν Τατάρων ἐξῆλθέ ποτε μετὰ τὴν θεραπείαν του εἰς τὸ κυνήγιον. Καθ' ὁδὸν ἀπήντησε Δερβίσην, ὁ ὁποῖος συγχὰ πυκνὰ ἀνέκραξε: «Ὅστις μοὶ δώσῃ ἑκατὸν φλωρία, εἰς τοῦτον θέλω δώσει μίαν καλὴν συμβουλήν». Ὁ Χὰν ἔγινε περιέργος καὶ ἠρώτησε τὸν Δερβίσην, εἰς τί συνίσταται ἡ καλὴ του συμβουλή. Θέλεις τὴν ἀκούσει, Κύριέ μου, ἀπεκρίθη ὁ Δερβίσης, ἅμα διατάξῃς νὰ μοὶ μετρηθῶσι τὰ ἑκατὸν φλωρία. Ὁ Χὰν διέταξε τῶ ὄντι νὰ προσφέρωσιν εἰς αὐτόν τὸ ποσὸν τοῦτο, ὁ δὲ Δερβίσης μετὰ συμβουλευτικὸν τόνον εἶπε: «Μὴ ἐπιχειρῆς τι, πρὶν σκεφθῆς ὠρίμως περὶ τῆς ἐκβάσεως». Ταῦτα εἰπὼν, ἀνεχώρησεν.

Ἡ θεραπεία τοῦ Χὰν ἐγέλασε καὶ ἐγλεύασε τὴν συμβουλήν τοῦ Δερβίση, διὰ τὴν ὁποίαν οὗτος εἶχε πληρωθῆ τόσον ἀκριβᾶ. Ὁ Χὰν ὅμως ἐξέφρασε περὶ αὐτῆς ὅπως διάφορον γνώμην. Ἡ καλὴ συμβουλή, εἶπε, τὴν ὁποίαν μοὶ ἔδωσεν ὁ Δερβίσης, εἶνε βεβαίως μόνον μία συνήθης σοφὴ παραίνεσις· ἀλλ' ἐπ' ἀκριβῆς, διότι εἶνε τόσον γενικὴ, δὲν ἀκολουθοῦσιν αὐτὴν, εἰμὴ πολλὰ ὀλίγοι, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Δερβίσης μοὶ τὴν ἐπώλησεν πολὺ ἀκριβᾶ. Τὸ ὅποιο τοῦδε πρέπει νὰ μὴ ἀποβάλλω αὐτὴν ἀπὸ τὴν μνήμην. Πρέπει νὰ γραφῇ μετὰ εὐανάγνωστα γράμματα ὑπεράνω τῶν πυλῶν τῶν ἀνακτόρων μου, εἰς τοὺς τοίχους τῶν δωματίων μου καὶ ἐπὶ ὅλων ἐν γένει τῶν ἐπίπλων μου.

Μετὰ παρέλευσιν ὀλίγου χρόνου εἰς τῶν ἐπάρχων αὐτοῦ, ἀπὸ φιλαρχίαν κινούμενος συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ ἐπιβουλευθῇ τὴν ζωὴν του καὶ νὰ γίνῃ κύριος τοῦ θρόνου. Ἠγόρασε τὸν ἀρχιατρόν του μετὰ μεγάλην ποσότητα χρημάτων· ὁ δὲ ὑπεσχέθη, ἅμα παρουσιασθῆ περίστασις, νὰ τὸν ἀφαιμάξῃ (φλεβοτομήσῃ) μετὰ φαρμακευμένον νυστέρειν.

Αὕτη ἡ περίστασις δὲν ἐβράδυγε νὰ παρουσιασθῇ. Ἄλλ'

ὅτε ὁ ἰατρός ἐπὶ τῆς ἀργυρᾶς λεκάνης, ἣτις ἔμελλε νὰ εἰσδεχθῆ τὸ αἷμα, εἶδε γεγραμμένας τὰς λέξεις «μὴ ἐπιχειρῆς, κτλ.», ἐταράχθη καὶ μὲ στενοχωρίαν, ἣτις δὲν ἔμεινεν ἀφανῆς, ἔβαλε κατὰ μέρος τὸ φαρμακευμένον νυστέριον, καὶ ἔλαβεν εἰς χεῖρας ἓν ἄλλο.

Ὁ Χὰν παρατήρησε τοῦτο καὶ ἠρώτησε διὰ τί ἔβαλε κατὰ μέρος τὸ ἄλλο νυστέριον. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος εἶπεν, ὅτι εἶνε ἀμβλεῖα ἢ αἰχμὴ του, ὁ Χὰν ἐζήτησε νὰ ἴδῃ αὐτήν· διότι ἡ στενοχωρία τοῦ ἰατροῦ τὸν ἐξέπληξε. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἰατρός ἐδίσταζε νὰ κάμῃ τοῦτο, ὁ Χὰν ἀναπηδήσας ἔκραξε. «Μόνον μία εἰλικρινῆς ὁμολογία δύναται νὰ σοῦ τώσῃ τὴν ζωὴν».

Ὁ ἰατρός ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Χὰν καὶ ἀπεκάλυψε τὴν κατὰ τῆς ζωῆς του ἐπιβουλὴν, τὴν ὁποίαν ὅμως διὰ νὰ ἐκτελέσῃ, τοῦ ἀφῆρεσε τὸ θάρρος ἢ ἐπὶ τῆς λεκάνης παραινετικὴ ἐπιγραφή. Ἐπλήρωσα πολὺ ἀκριβᾶ, ἠρώτησε τότε ὁ Χὰν, τὴν συμβουλὴν τοῦ Δερβίση;—Ἐχάρισεν ἔπειτα τὴν ζωὴν εἰς τὸν ἰατρὸν, διέταξε νὰ κρεμάσωσι τὸν ἔπαρχον, καὶ ἔστειλεν ἀνθρώπους πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ Δερβίση, διὰ νὰ ἀνταμείψῃ αὐτὸν καλῆτερα.

Ο ΕΝ Τῆ ΕΡΗΜΩ ΑΡΑΨ.

Ἄραψ τις εἶχεν ἀποπλανηθῆ ἓν τῇ ἐρήμῳ, καὶ ἦτο εἰς κίνδυνον νὰ ἀποθάνῃ ἐκ τῆς πείνης καὶ δίψης. Μετὰ μακρὰν περιπλάνησιν εὔρε δεξαμενὴν ὕδατος, ἐκ τῆς ὁποίας οἱ ὁδοιπόροι ἐπότιζον τὰς καμήλους των, καὶ παρ' αὐτὴν μικρὸν δερμάτινον σάκκον, ὅστις ἔκειτο ἐπὶ τῆς ἄμμου. «Εὐλογητὸς ὁ Θεός, ἀνέκραξεν, ἀναλαμβάνων καὶ περιψάων τὸν σάκκον· εἶναι ἐξάπαντος φρίνικες ἢ κάρυα· πόσον διὰ τούτων θέλω ἀναπαύσῃ τὴν πεινάν μου». Μὲ τὴν γλυκεῖαν ταύτην ἐλπίδα ἤνοιξε ταχέως τὸν σάκκον, καὶ παρατηρήσας

τὰ ἐν αὐτῷ ἀνεφώνησε μετὰ θλίψεως· «Ἄ! εἶναι ἀδάμαντες, εἰς τί μοι χρησιμεύουσιν»;

ΜΥΘΟΣ.

ΤΑΩΝΕΣ ΚΑΙ ΚΟΡΩΝΗ.

Κορώνη ἀλαζῶν ἐκόσμησεν ἑαυτὴν διὰ τῶν ἐρρίμμένων πτερῶν τῶν λαμπρῶς κεχρωματισμένων ταῶνων, καὶ μετὰ θρασύτητος ἀνεμίχθη μεταξὺ τῶν ἀκτινοβολούντων τούτων πτηνῶν. Ἄλλ' ἀνεγνωρίσθη ἀμέσως, καὶ τότε ἐπέπεσον κατ' αὐτῆς οἱ ταῶνες διὰ τοῦ ἰσχυροῦ βράμφους των, ὅπως ἀποσπάσωσιν ἀπ' αὐτῆς τὸν κλοπιμαῖον στολισμόν.

«Ἡαύσατε πλέον, ἀνέκραξε τέλος ἐκείνη, ἀφηρέσατε ἡὲν πᾶν τὸ ἰδικόν σας». Ἄλλ' οἱ ταῶνες, οὔτινες ἔβλεπον καὶ ἄλλα στίλβοντα πτερά ἐπ' αὐτῆς, ἅτινα ἦσαν ἰδικὰ της, ἀπεκρίθησαν. «Σιώπα, κακόδαιμον καὶ φλύαρε, καὶ αὐτὰ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἦναι ἰδικὰ σου». Καὶ ἐξηκολούηον νὰ περιτίλλωσι καὶ κατεκόπτωσιν αὐτήν.

Ὅστις ἀλαζονεύεται, μὲ ξένην ἀρετὴν, μικρὰν ἂν εἶχε φήμην, θὰ χάσῃ καὶ αὐτήν.

ΑΝΕΚΔΟΤΑ.

Ἠρώτησάν ποτε νέον ἄτινα περὶ τῶν κατορθωμάτων, τὰ ὅποια ἔκαμεν ἐν ταῖς κάτω Χώραις. Ἀπέκοψα τὰς κνήμας, εἶπεν, ἑνὸς Ἰσπανοῦ. Ἐπειδὴ δὲ τις ἔκαμεν εἰς αὐτὸν τὴν πρ-

ρατήρησιν, ὅτι αὐτὴ ἡ πράξις δὲν σημαίνει τίποτε καὶ ὅτι ἤθελεν εἶσθαι μέγα τι, ἂν ἀπέκοπτε τὴν κεφαλὴν του. Πρέπει νὰ ἠξεύρητε, εἶπεν, ὅτι ἡ κεφαλὴ του ἦτο ἤδη ἀποκομμένη.

Πέτρος ὁ μέγας εἶχε διατάξει νὰ φυλακίζωσιν ἐκεῖνον, ὅστις ἤθελε περᾶ μετὰ τὴν 10ην ἑσπερινὴν ὥραν πρὸ τοῦ σκοποῦ χωρὶς φανάριον. Ἰατρός ἐπιστρέφων ἀπὸ τὴν οἰκίαν ἀσθενοῦς εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ τὸν ὑπηρέτην του προπορευόμενον καὶ κρατοῦντα τὸ φανάριον. Ὁ ὑπηρέτης εἶχε περᾶσει· ὁ δὲ ἱατρός μ' ὄλας τὰς διαμαρτυρήσεις του ὠδηγήθη ὑπὸ τοῦ σκοποῦ εἰς τὴν πλησίον φρουράν.

ΑΡΧΑΙΟΝ ΑΙΝΙΓΜΑ.

Εἷς ὁ πατήρ, παῖδες δὲ δωδέκα· τῶν δὲ δὲ ἐκάστῳ
κοῦραι ἐξήκοντα διάνδιχα εἶδος ἔχουσαι·
αἱ μὲν λευκαὶ ἕασιν ἰδεῖν, αἱ δ' αὖτε μέλαιναί,
ἀθάναται δὲ τ' εὐῦσαι ἀποφθινύθουσιν ἅπασαι.

ΛΥΣΙΣ

Τοῦ ἐν ΣΤ.' τεύχει ἀ. αἰνίγματος «Καπνός» τοῦ δὲ «Ἀδλη-
τῆς φυσῶν (παίζων) δεξιὸν καὶ ἀριστερὸν αὐλόν», τοῦ
«Εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ Πάτρης».

Ἐξήγησις τῶν τοῦ β'. αἰνίγματος λέξεων. (Ναῦς=αὐλός—
Ναύτης=δάκτυλος.—Κυβερνήτης=στόμα).